

ECONOMISCH TIJDSCHRIFT

November
1997

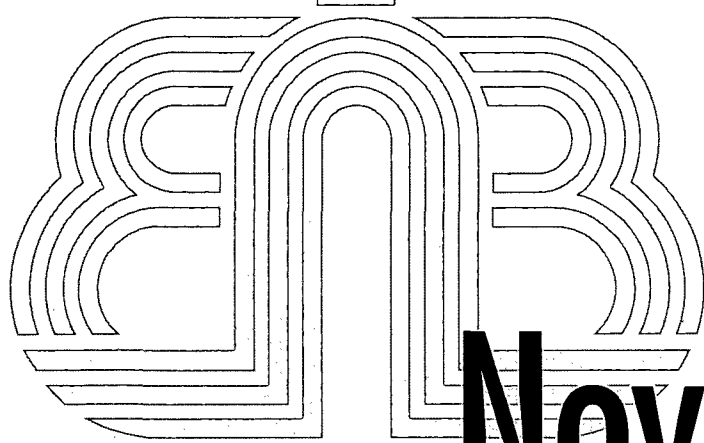
Jaargang 3

Nationale Bank van België

ECONOMISCH TIJDSCHRIFT

Nationale Bank van België

November
1997

Jaargang 3

Copyright Nationale Bank van België NV

Iedere openbaarmaking en verveelvoudiging voor
niet-commerciële doeleinden is toegestaan, mits de bron wordt vermeld.

ISSN 1371-1229

Nationale Bank van België
de Berlaimontlaan 14
1000 Brussel
Telefoon : 02-221 20 33
Telefax : 02-221 31 63

INHOUD

RECENT VERLOOP VAN DE RESULTATEN VAN DE VENNOOTSCHAPPEN	5
DE SOCIALE BALANS OVER HET JAAR 1996	13
MEDEDELINGEN	35

RECENT VERLOOP VAN DE RESULTATEN VAN DE VENNOOTSCHAPPEN

1. HOOFDKENMERKEN VAN DE GEBRUIKTE GEGEVENS

Deze analyse van het recente verloop van de vennootschapsresultaten is gebaseerd op de gegevens van de Balanscentrale, die volgens een gestandaardiseerd schema de rekeningen verzamelt van alle vennootschappen die in België een niet-financiële activiteit uitoefenen. De grote ondernemingen stellen hun jaarrekeningen volgens een zogeheten volledig schema op, terwijl de vennootschappen die volgens periodiek herziene criteria beschouwd worden als kleine en middelgrote ondernemingen, dat volgens een verkort schema doen.

Vanaf 1995 dienen de ondernemingen die ten minste twee van de volgende drie drempels overschrijden, een volledig schema neer te leggen :

- een gemiddeld personeelsbestand van 50 personen uitgedrukt in voltijdse equivalenten, waarbij moet worden vermeld dat iedere vennootschap met meer dan 100 voltijdwerkers hoe dan ook een volledig schema dient neer te leggen, ongeacht het voor de twee andere drempels bereikte niveau;
- een omzet, excl. BTW, van BEF 200 miljoen;
- een balanstotaal van BEF 100 miljoen.

Aangezien de neerlegging van een jaarrekening verplicht is, kunnen de door de Balanscentrale verzamelde gegevens, althans wat de jaren vóór 1996 betreft, als nagenoeg volledig worden beschouwd. Voor 1996 zijn nog niet alle jaarrekeningen neergelegd. Bijgevolg zijn de cijfers in dit artikel het resultaat van een extrapolatie op basis van een staal dat de voor 1996 reeds beschikbare en in de statistieken betreffende 1995 opgenomen volledige en verkorte jaarrekeningen omvat. Een dergelijk staal levert een vertekend beeld op omdat de in de loop van 1996 opgerichte of verdwenen vennootschappen er uiteraard geen deel van uitmaken.

Het staal is niettemin zeer representatief. Wat het « aantal » ondernemingen betreft, bedraagt de dekkingsgraad van het staal 57 pct. In termen van balanstotaal komt hij evenwel flink hoger uit, namelijk op 82 pct. De lagere dekkingsgraad wat het « aantal » in het staal opgenomen ondernemingen betreft, heeft te maken met het feit dat de kleine en middelgrote ondernemingen hun jaarrekeningen vaak later neerleggen.

Dat het staal in termen van « aantal » ondernemingen in 1996 minder representatief was dan het jaar tevoren komt bovendien doordat de Administratie der belastingen de ondernemingen

TABEL 1 — REPRESENTATIVITEIT VAN HET DOOR DE BALANSCENTRALE SAMENGESTELDE CONSTATE STAAL

	1995 Totaal van de vennootschappen ¹	1995 Vennootschappen uit het staal ²	1996 Vennootschappen uit het staal ²	Representativiteit in procenten van het voor de analyse van de resultaten van 1996 gebruikte staal (4) = (2) / (1)	p.m. idem voor het voor de analyse van de resultaten van 1995 gebruikte staal
	(1)	(2)	(3)		
Aantal ondernemingen (eenheden)	181.852	103.542	103.542	56,9	66,9
waarvan (in pct. van het totaal) :					
volledig schema	8,3	9,9	9,9		
verkort schema	91,7	90,1	90,1		
Balanstotaal (miljarden franken)	17.542	14.366	14.805	81,9	85,1
waarvan (in pct. van het totaal) :					
volledig schema	83,7	87,8	87,6		
verkort schema	16,3	12,2	12,4		

Bron : NBB.

¹ De rekeningen van 1995 omvatten alle rekeningen afgesloten tussen 1 januari en 31 december 1995.

² Ondernemingen waarvoor de jaarrekeningen voor 1996 reeds beschikbaar zijn en die eveneens in het bestand van de Balanscentrale over 1995 voorkomen.

bij wijze van uitzondering supplementair uitstel heeft verleend voor de indiening van hun belastingaangiften. Dat extra uitstel heeft de neerlegging van de jaarrekeningen van heel wat kleine en middelgrote ondernemingen vertraagd. In termen van balanstotaal is het staal daar niet echt minder representatief door geworden, gelet op het feit dat die ondernemingen slechts weinig gewicht in de schaal leggen.

2. VERLOOP VAN DE RESULTATEN NAAR BESTANDELEN EN NAAR BEDRIJFSTAKKEN

2.1 Algemeen overzicht

Het courante resultaat, dat in 1994 en 1995 een sterke stijging liet zien, is in 1996 met nog slechts 3,3 pct. toegenomen. Bovendien is die toename vooral te danken aan het verbeterde financiële saldo, vermits het bedrijfssaldo, na afschrijvingen, stabiel is gebleven.

Achter de stagnatie van het bedrijfsresultaat in 1996 gaan sterk uiteenlopende ontwikkelingen schuil in de verwerkende nijverheid, enerzijds, en in de andere bedrijfstakken, anderzijds. In de verwerkende nijverheid, en dan vooral in de staalnijverheid, is een forse daling opgetekend. Terwijl dankzij de conjunctuuropleving het resul-

taat van deze laatste bedrijfstak er in 1995 flink op vooruitgang tot ongeveer 10 miljard, is het in 1996 teruggelopen en precies in evenwicht afgesloten. Het bedrijfsoverschot is er ook op achteruitgegaan in de basischemie en de voeding. De textielnijverheid en de tak van de farmaceutische producten daarentegen konden hun resultaat verbeteren.

De bedrijfswinst van de vennootschappen uit de minder conjunctuurgevoelige niet-verwerkende nijverheid is daarentegen al met al toegenomen. De energiesector heeft profijt getrokken van de strenge weersomstandigheden aan het begin van 1996, maar deze laatste hebben dan weer het resultaat in de bouwnijverheid gedrukt. In de tak « vervoer en verkeer » is het resultaat positief beïnvloed door de goede prestaties van de NMBS en Belgacom.

Ten grondslag aan de verbetering van het financiële resultaat in 1996 ligt de voor de vennootschappen — die een debiteurensector zijn — gunstige renteverlaging. Hun netto financiële kosten zijn voor het tweede opeenvolgende jaar teruggelopen, maar hun in 1995 weliswaar zeer hoge inkomens uit deelnemingen zijn gekrompen. Het vrij grillige verloop van die inkomens wordt in hoge mate beïnvloed door het beleid van winstrepatriëring van de — onder meer buitenlandse — dochterondernemingen van

TABEL 2 — BESTANDELEN VAN HET NETTORESULTAAT NA BELASTING VAN DE NIET-FINANCIËLE VENNOOTSCHAPPEN

	Miljarden franken			Veranderingspercentages t.o.v. het voorgaande jaar		
	1994	1995	1996 r	1994	1995	1996 r
1. Bedrijfsresultaat ¹	529,6	574,5	576,2	+27,2	+8,5	+0,3
Verwerkende nijverheid	192,1	216,0	192,2	+83,1	+12,4	-11,0
Niet-verwerkende bedrijfstakken	337,5	358,5	384,0	+8,3	+6,2	+7,1
2. Financieel resultaat ²	-6,7	23,5	41,6			
Inkomens uit deelnemingen ³	177,9	199,9	179,4	-19,3	+12,4	-10,3
Netto financiële kosten van de overige financiële opbrengsten	184,6	176,4	137,8	+10,2	-4,4	-21,9
3. Courant resultaat	522,9	598,0	617,8	+11,4	+14,4	+3,3
4. Netto uitzonderlijk resultaat ²	30,8	30,3	1,3			
5. Belastingen op het resultaat	151,6	157,8	168,9	+24,3	+4,1	+7,0
6. Nettoresultaat na belasting	402,1	470,5	450,2	+14,6	+17,0	-4,3

Bron : NBB.

¹ Na afschrijvingen.

² Het heeft geen zin een veranderingspercentage te berekenen voor dit aggregaat, dat doorgaans gering is en positief of negatief kan zijn.

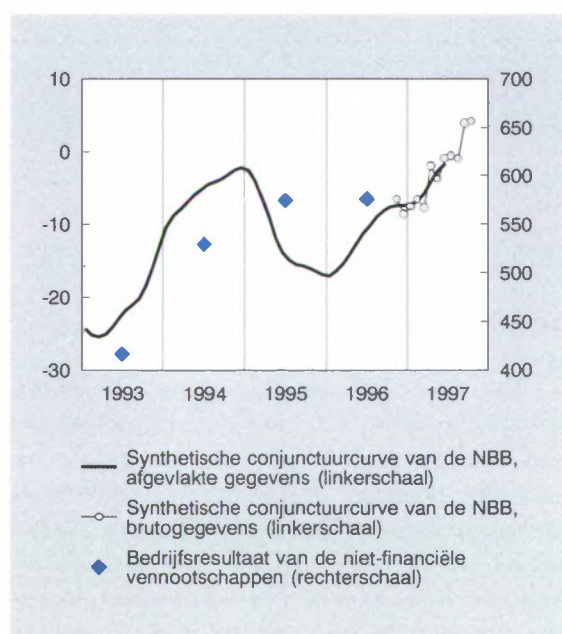
³ De gegevens betreffen enkel vennootschappen die een volledig schema neerleggen.

de grootste Belgische vennootschappen. De omvang van die inkomens in absolute bedragen geeft duidelijk aan in welke mate die dochterondernemingen hebben bijgedragen tot het resultaat van de Belgische ondernemingen.

2.2 Bedrijfsresultaat en fase van conjunctuuropleving

De geringe stijging van het bedrijfsoverschot van de ondernemingen in 1996 moet in een ruimere context worden beschouwd. Aangezien het een jaargemiddelde betreft, geeft het niet de eventuele omslagpunten in de loop van de periode weer. Zo konden de ondernemingen, dankzij het zeer gunstige conjunctuurklimaat aan het begin van 1995, een beter bedrijfsresultaat optekenen dan in 1994, ondanks de tijdelijke economische verzwakking in de loop van het jaar. Omgekeerd heeft de weinig gunstige context waarin de ondernemingen tijdens de eerste maanden van 1996 hebben gewerkt, hun resultaat nogal zwaar gedrukt. Meer dan een stabilisering zat er over het hele jaar beschouwd niet in, de geleidelijke opgang van de conjunctuurcurve ten spijt. Die overloopeffecten zullen in 1997 wellicht niet meer spelen; de verdere stijging van de curve laat immers een forse verbetering van de resultaten vermoeden.

GRAFIEK 1 — RESULTAAT VAN DE ONDERNEMINGEN EN CONJUNCTUURKLIAMAT

Bron : NBB.

Hoewel de bedrijfswinst van de vennootschappen in 1996 al met al van dezelfde orde van grootte was als tijdens het voorgaande jaar, heeft zij zich op een relatief hoog peil gestabiliseerd. Dankzij de in 1994 en 1995 duidelijk betere resultaten slaagden de meeste bedrijfstakken er immers in de achteruitgang die in de periode 1991-1993 was opgetekend, goed te maken. Hoewel de positieve gevolgen van die opleving algemeen voelbaar waren, was het herstel in sommige sectoren toch krachtiger dan in andere.

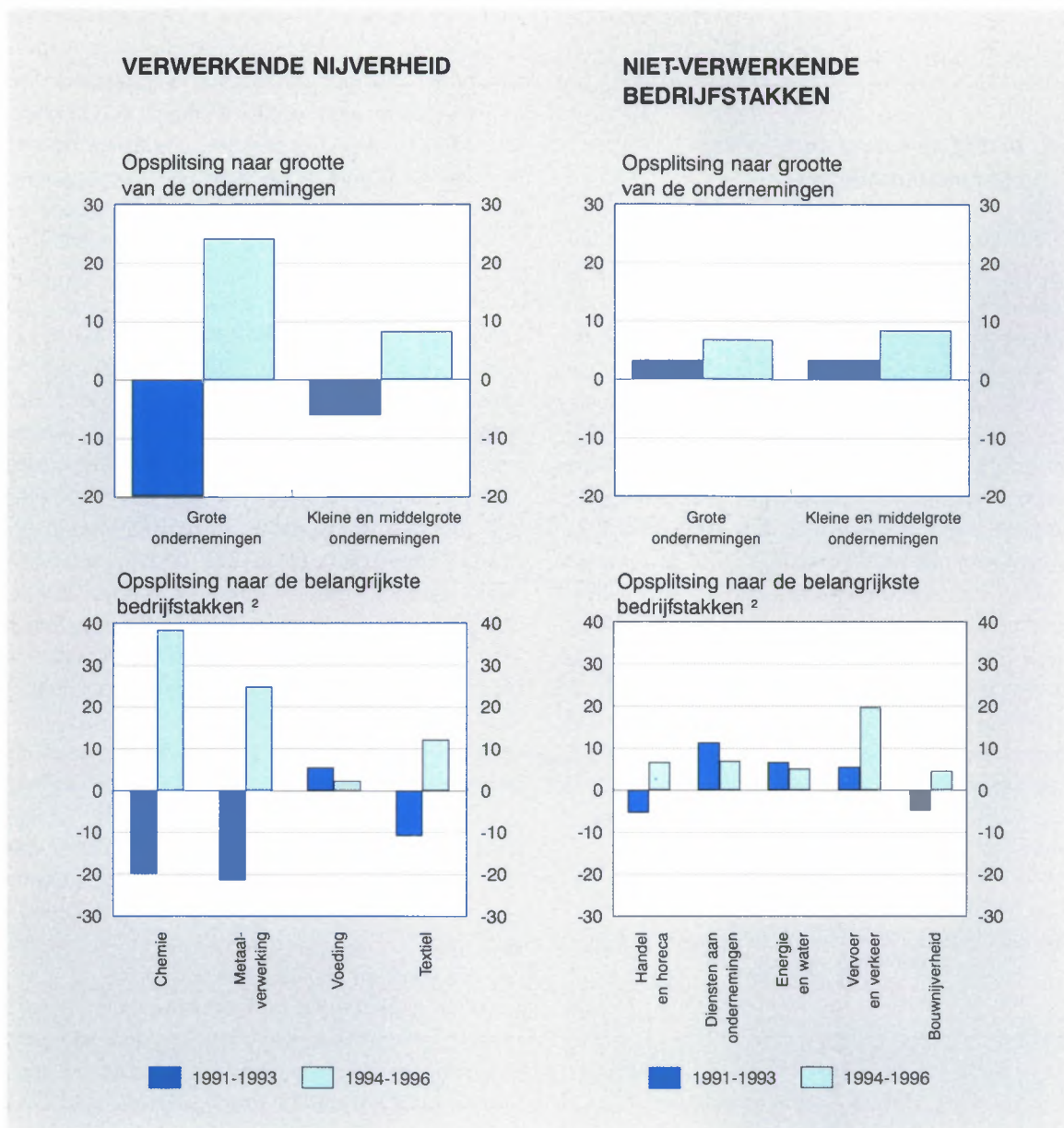
Het bedrijfsresultaat, na afschrijvingen, is er tijdens de periode 1994-1996 het sterkst op vooruitgegaan in de grote ondernemingen uit de verwerkende nijverheid. Het is er immers met gemiddeld meer dan 20 pct. per jaar toegenomen, tegen slechts 8 pct. in de kleine en middelgrote ondernemingen uit de verwerkende nijverheid. Het zijn weliswaar ook de grote ondernemingen uit de verwerkende nijverheid die het zwaarst te lijden hebben gehad onder de conjuncturele vertraging aan het begin van de jaren negentig. In de periode 1991-1993 kromp hun overschot zeer sterk in, met gemiddeld 20 pct. per jaar.

Die forse teruggang van het bedrijfsresultaat tijdens de periode van conjuncturele verzwakking, gevolgd door een duidelijke verbetering dankzij de economische opleving, is een fenomeen dat zich vooral heeft voorgedaan in de ondernemingen uit de chemische en de metaalverwerkende nijverheid en, in iets mindere mate, in die uit de textielnijverheid. In de bedrijfstak van de voeding, daarentegen, is het resultaat de voorbije drie jaar trager gegroeid. Die verschillende ontwikkelingen weerspiegelen vrij getrouw de aard van de laatste conjunctuuropleving, die gesteund is op een investeringstoename en een exportverhoging, veeleer dan op een stijging van de particuliere consumptie.

De aard van het economische herstel heeft wellicht ook een weerslag gehad op het resultaat van tal van ondernemingen uit de niet-verwerkende nijverheid. Die resultaten zijn tijdens de economische opleving duidelijk minder snel gestegen dan die van de industriële ondernemingen. De ondernemingen uit de niet-verwerkende nijverheid hadden tijdens de conjunctuurinzinking weliswaar niet met dezelfde moeilijkheden te kampen als die uit de verwerkende nijverheid. Bovendien was de resultaatverbetering van de vennootschappen uit de niet-verwerkende nijver-

GRAFIEK 2 — BEDRIJFSRESULTAAT VAN DE ONDERNEMINGEN¹

(gemiddelde jaarlijkse veranderingspercentages)

Bron : NBB.

¹ Na afschrijvingen.

² Volledige en verkorte schema's.

heid in de periode 1994-1996 vooral toe te schrijven aan de ondernemingen uit de tak « vervoer en verkeer ». De vennootschappen die diensten verlenen aan ondernemingen en die welke tot de bedrijfstak « energie en water » behoren, zagen in die periode hun winstgroei evenwel vertragen. In de handel en de horeca alsook in de bouwnijverheid nam het bedrijfsresultaat matig toe, maar dat was een kentering ten opzichte van de dalingen tijdens de drie voorgaande jaren.

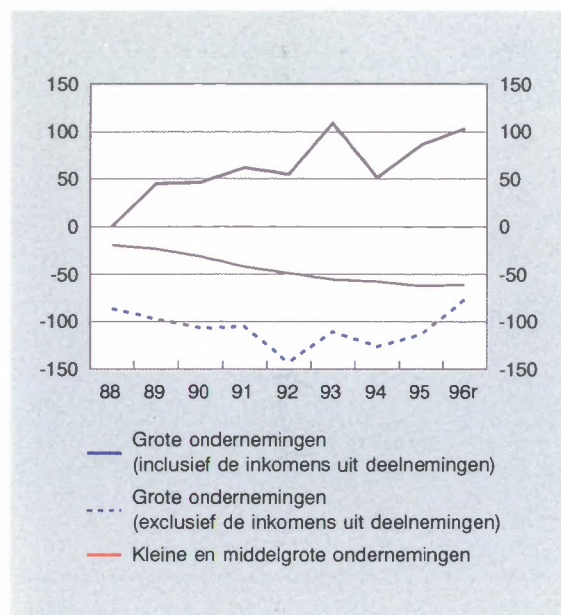
2.3 Financieel resultaat

Het financiële resultaat draagt, afhankelijk van de grootte van de ondernemingen, in verschillende mate bij aan de vorming van het courante resultaat. De kleine en middelgrote ondernemingen moeten netto financiële kosten dragen die de afgelopen tien jaar constant zijn gestegen. In de loop van het voorbije jaar hebben die kosten zich op ongeveer BEF 62 miljard gestabiliseerd.

GRAFIEK 3 — FINANCIËEL RESULTAAT VAN DE Ondernemingen¹

(miljarden franken)

Bron : NBB.

¹ Stemt overeen met het verschil tussen de financiële opbrengsten en de financiële kosten.

Het financiële resultaat van de grote ondernemingen is daarentegen positief, maar dat komt enkel door de hoge inkomens uit deelnemingen. Worden die opbrengsten buiten beschouwing gelaten, dan dragen de grote ondernemingen, net als de kleine en middelgrote ondernemingen¹, netto financiële kosten. De rentelasten op de leningen die zijn aangegaan ter aanvulling van de financiering met eigen vermogen overstijgen immers ruimschoots de inkomens uit eventuele financiële beleggingen, exclusief deelnemingen. In 1996 beliep het verschil BEF 76 miljard²; het is evenwel aan het verkleinen vermits het in 1992 nog meer dan BEF 140 miljard bedroeg. Dat dit verschil inkrimpt, houdt verband met de versteviging van de financiële structuur van de grote ondernemingen als gevolg van de verruiming van het aandeel van het eigen vermogen en de voorzieningen in de totale passiva. Door die herkapitalisatie kon het relatieve gewicht van de schuld worden verlicht.

¹ Uit de genormaliseerde boekhoudkundige schema's kunnen de inkomens uit deelnemingen van de kleine en middelgrote ondernemingen niet worden afgeleid. Redelijkerwijze mag echter worden aangenomen dat die inkomens veel geringer zijn dan die van de grote ondernemingen.

² Rekening houdend met het saldo voor het geheel van de deviezentransacties.

3. VERLOOP VAN DE RENTABILITEIT

3.1 Determinanten van de rentabiliteit

Het rendement van het eigen vermogen van een onderneming wordt bepaald door twee belangrijke variabelen, te weten het verloop van de economische rentabiliteit en het hefboomeffect.

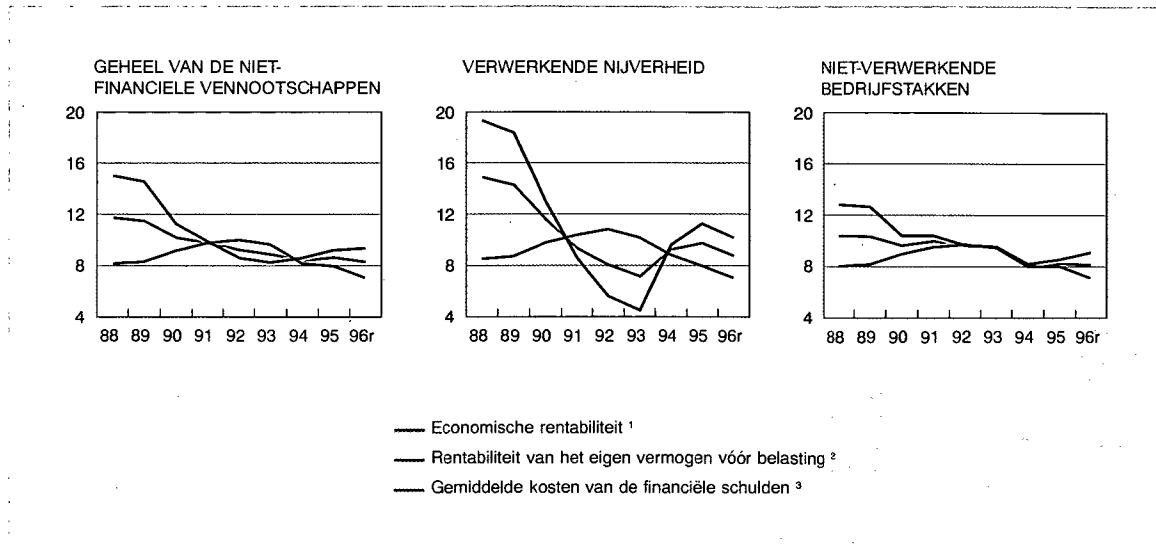
De economische rentabiliteit, die geraamd wordt op basis van de verhouding tussen het courante resultaat vóór de kosten van de schulden en het eigen vermogen vermeerderd met de financiële schulden, geeft de rentabiliteit van het geheel van de in de ondernemingen geïnvesteerde middelen weer, ongeacht of het om eigen vermogen of om geleend kapitaal gaat. Die rentabiliteit is de laatste jaren vrijwel ononderbroken afgenomen: van bijna 12 pct. in 1988 tot ongeveer 8 pct. in 1996 voor het geheel van de niet-financiële vennootschappen. In de verwerkende nijverheid, waar de economische rentabiliteit in 1988 nog om en nabij 15 pct. beliep, was de daling zelfs nog groter, ondanks een licht herstel in 1994 en 1995.

Bij een gegeven economische rentabiliteit kan een onderneming het rendement van haar eigen vermogen verhogen door, wanneer zij schulden aangaat, het hefboomeffect te laten spelen. Dit effect, dat optreedt voorzover de kosten van de leningen lager blijven dan de economische rentabiliteit, was duidelijk waarneembaar aan het einde van de jaren tachtig: de economische rentabiliteit lag toen bijna 4 punten hoger dan de gemiddelde kosten van de financiële schulden, waardoor het rendement van het eigen vermogen van het geheel der niet-financiële vennootschappen, vóór belasting en uitzonderlijke resultaten, toenam tot circa 15 pct.

Vanaf 1990 is de rentabiliteit van het eigen vermogen evenwel fors teruggelopen aangezien de daling van de economische rentabiliteit gepaard is gegaan met een toename van de kosten van de schulden. Tussen 1991 en 1993 had het hefboomeffect zelfs een ongunstige weerslag op de ondernemingen uit de verwerkende nijverheid. De kosten van de schulden stegen er immers boven de economische rentabiliteit uit, waardoor het rendement van het eigen vermogen tot een zeer laag peil zakte.

GRAFIEK 4 — RENTABILITEIT VAN DE ONDERNEMINGEN

(procenten)

Bron : NBB.

- ¹ Verhouding tussen het courante resultaat vóór de kosten van de schulden (financiële kosten voor de verkorte schema's) en het eigen vermogen vermeerderd met de financiële schulden.
- ² Verhouding tussen het courante resultaat en het eigen vermogen.
- ³ Verhouding tussen de kosten van de schulden (financiële kosten voor de verkorte schema's) en de financiële schulden.

Sedert 1993 zien de vennootschappen de kosten van hun leningen geleidelijk afnemen. Voor de vennootschappen uit de niet-verwerkende nijverheid is die kostenvermindering groter uitgevallen dan de daling van de economische rentabiliteit, zodat het rendement van het eigen vermogen de laatste twee jaar niet verder is geslonken. In de verwerkende nijverheid ging de rentedaling in 1994 en 1995 gepaard met een herstel van de economische rentabiliteit, zodat opnieuw een positief hefboomeffect mogelijk werd.

3.2 Spreiding van de rentabiliteit

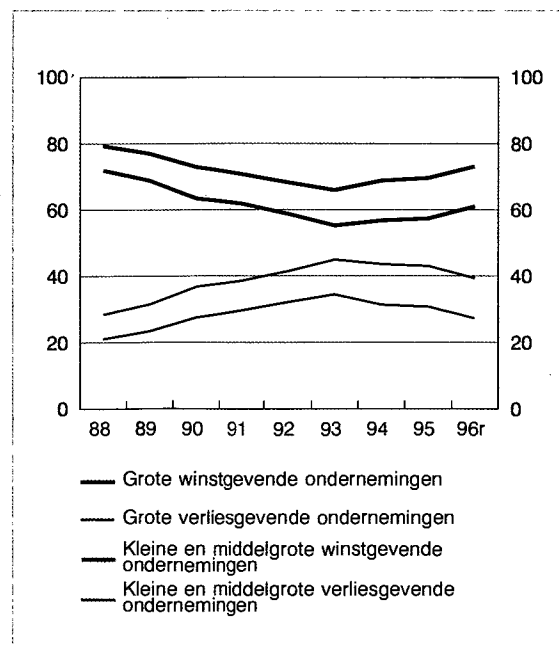
De in deel 3.1 vermelde cijfers geven het verloop van de rentabiliteit voor het geheel van de ondernemingen weer; zij bevatten echter geen enkele aanwijzing omtrent de spreiding van die rentabiliteit. Het percentage verliesgevende ondernemingen blijft nochtans hoog, in weerwil van een zekere daling. Zo hebben 27 pct. van de grote ondernemingen en 39 pct. van de kleine en middelgrote ondernemingen verlies geleden.

Dat verschil tussen de beide groepen is niet nieuw. De laatste jaren lijkt het zelfs groter te worden. Dat heeft wellicht met twee factoren te

maken. Enerzijds omvat de groep kleine en middelgrote ondernemingen heel wat nieuwe

GRAFIEK 5 — RELATIEF BELANG VAN DE WINST- EN VERLIEGGEVENDE ONDERNEMINGEN IN VERHOUDING TOT HET TOTALE AANTAL ONDERNEMINGEN ¹

(procenten)

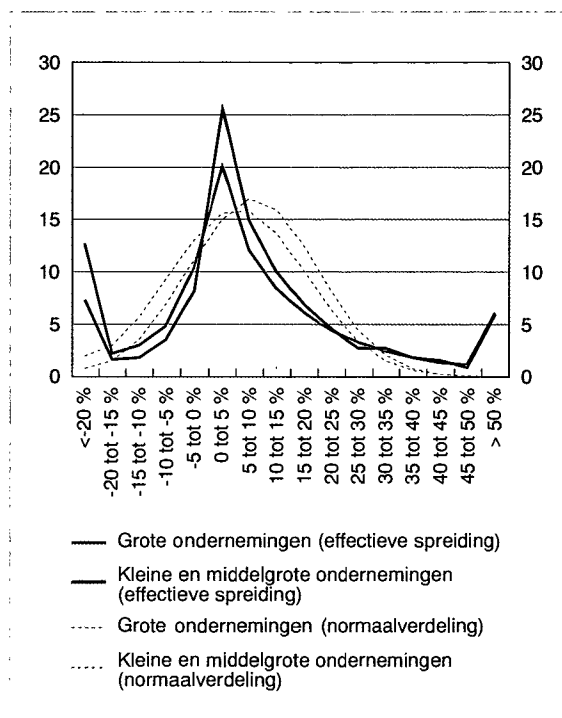

Bron : NBB.

¹ Op basis van het nettoresultaat na belasting.

GRAFIEK 6 — SPREIDING VAN DE RENTABILITEIT¹ VAN DE NIET-FINANCIËLE ONDERNEMINGEN IN 1996

(procenten van het totale aantal ondernemingen)

Bron : NBB.

¹ Op basis van de nettorentabiliteit van het eigen vermogen na belasting.

entiteiten. Nu is het zo dat traditioneel een vrij hoog percentage van de nieuwe vennootschappen de eerste jaren reeds over de kop gaat. Anderzijds zijn kleine en middelgrote ondernemingen doorgaans zeer sterk vertegenwoordigd in sommige specifieke activiteiten, bijvoorbeeld de handel of het restaurantbedrijf, die kunnen worden uitgeoefend zonder zeer grote kapitalen in te zetten. De relatieve kwetsbaarheid die uit die geringe kapitaaldekking voortvloeit, is de laatste jaren des te sterker tot uiting gekomen omdat de particuliere consumptie nauwelijks deel heeft gehad aan het conjunctuurherstel.

Een meer gedetailleerd beeld van de spreiding van de rentabiliteit — na belasting — van de vennootschappen wordt verkregen op basis van een curve die voor een bepaald jaar, in voorkomend geval 1996, de ondernemingen indeelt naar hun resultaten. Die — in grafiek 6 weergegeven — curve loopt over intervallen van 5 pct.

Twee kenmerken springen in het oog. Enerzijds wordt een sterke concentratie vastgesteld in de rentabiliteitsklasse van 0 tot 5 pct. Die licht positieve resultaten gelden voor 26 pct. van de grote ondernemingen en voor 20 pct. van de kleine en middelgrote vennootschappen. Anderzijds wordt ook een relatief hoog percentage extreme resultaten opgetekend, zowel in positieve als in negatieve zin. Zo behaalde 6 pct. van de ondernemingen een rentabiliteit op het eigen vermogen van meer dan 50 pct., terwijl 7 pct. van de grote vennootschappen en bijna 13 pct. van de kleine en middelgrote ondernemingen in 1996 verliezen hebben geleden die meer dan 20 pct. van het eigen vermogen uitmaakten.

Bovendien moet het verschil in resultaat tussen de grote vennootschappen en de kleine en middelgrote ondernemingen enigszins worden gerelativeerd. Deze laatste zijn in de populatie van vennootschappen met een rentabiliteit van meer dan 20 pct. even sterk vertegenwoordigd als de grote ondernemingen. Tegenover dat relatieve gewicht van zeer performante kleine en middelgrote ondernemingen staat echter een oververtegenwoordiging in elke klasse met een negatieve rentabiliteit.

De bijzondere aspecten van de indeling van de ondernemingen naar hun rentabiliteit komen ook beter tot uiting bij vergelijking met een theoretische normaalverdeling, die berekend is voor elk van de beide grootte-categorieën¹. De effectieve spreiding bevindt zich links van de normaalverdeling. Zij geeft tevens blijk van een sterke concentratie, zowel rond de modale klasse als aan de beide uitersten.

¹ De normaalverdeling is berekend op basis van twee parameters van de effectieve spreiding van de rentabiliteit van de ondernemingen in 1996, te weten het gemiddelde en de standaardafwijking. Dat gemiddelde bedroeg 8,3 pct. voor de grote vennootschappen en 5,5 pct. voor de kleine en middelgrote ondernemingen. De standaardafwijking beliep in beide gevallen ongeveer 12 pct. Ze werd berekend met uitsluiting van de extreme categorieën in de effectieve spreiding, namelijk de rentabiliteitsklassen van minder dan 20 pct. en die van meer dan 50 pct.

DE SOCIALE BALANS OVER HET JAAR 1996

INLEIDING

A. Ontstaan van de sociale balans

Naarmate de overheid haar waaier van gerichte maatregelen ter bevordering van de werkgelegenheid de laatste jaren heeft verruimd, is de behoefte aan evaluatiemiddelen toegenomen. De beschikbare informatie over de verschillende aspecten van de arbeidsmarkt is tot dusver immers ontoereikend vanwege te summier, te laat of te heterogeen.

Teneinde de lacunes in de statistische evaluatiemiddelen betreffende de arbeidsmarktproblematiek aan te vullen, is de sociale balans in het leven geroepen. Dat nieuwe instrument moet het mogelijk maken de talrijke rapportageverplichtingen van de ondernemingen te rationaliseren, waardoor de met die verplichtingen gepaard gaande lasten op termijn zouden moeten afnemen.

De regelgeving inzake de sociale balans vindt haar oorsprong in het regeerakkoord van 4 juni 1995, waarin wordt bepaald dat : « ... naar aanleiding van de publicatie van hun jaarrekeningen zullen de ondernemingen een sociale balans neerleggen waarin onder meer verslag wordt uitgebracht over de ontwikkeling van de werkgelegenheid, over de inspanningen inzake opleiding en vorming, en over de effecten in hun bedrijf van diverse tewerkstellingsbevorderende maatregelen ».

Het door de regering ingevolge de beslissing van de Europese Raad van Essen van december 1994 opgestelde meerjarenplan voor werkgelegenheid (Belgisch Staatsblad van 30 december 1995) heeft aan die doelstelling gestalte gegeven. Art. 45 van dat plan bepaalt het volgende :

« De onderneming stelt elk jaar, tegelijk met de jaarrekeningen :

- een overzicht op dat de personeelstoestand weergeeft op datum van het afsluiten van de rekeningen ;
- de personeelsbeweging op.

Het bedoelde overzicht herneemt tevens :

- per maatregel ten gunste van de werkgelegenheid, genomen door of krachtens een wet of een reglement, het aantal betrokken werknemers ;
- per type overeenkomst, het aantal personen dat een opleiding gekregen heeft ten laste of op aanvraag van de onderneming ».

Artikel 46 van datzelfde plan stelt met name dat de inhoud en de voorstelling van de documenten bepaald worden door de Koning, bij een in de Ministerraad overlegd besluit.

Het Belgisch Staatsblad van 30 augustus 1996 publiceert het koninklijk besluit van 4 augustus 1996 betreffende de sociale balans, alsmede een bericht van het Ministerie van Economische Zaken en het Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid met daarin de tabel en de methodologische toelichting betreffende de opstelling van de sociale balans.

B. Toepassingsgebied en inwerkingtreding van de sociale balans

1. Algemeen

De verplichting om een sociale balans op te stellen, wordt opgelegd aan de ondernemingen die krachtens de wet van 17 juli 1975 bij de Bank hun jaarrekening dienen neer te leggen, alsook aan een reeks vennootschappen waarvan de lijst is opgenomen in het koninklijk besluit van 4 augustus 1996 ¹. Het gaat om de interbedrijfsgeneeskundige diensten, de verzekeringsondernemingen, de kredietinstellingen, de ziekenhuizen en de ondernemingen naar buitenlands recht die in België een bijkantoor of een bedrijfszetel gevestigd hebben (wat deze laatste betreft, heeft de sociale informatie alleen betrekking op de in België uitgeoefende activiteit).

¹ In tegenstelling tot de sociale balansen van de ondernemingen die verplicht zijn hun jaarrekeningen neer te leggen, worden de sociale balansen van de overige ondernemingen niet gepubliceerd. Deze laatste balansen kunnen derhalve wel op een geaggregeerd niveau worden geanalyseerd, maar afzonderlijke gegevens zijn niet beschikbaar.

Het invullen van een sociale balans is ook verplicht voor de andere privaatrechtelijke rechtspersonen — het gaat vooral om VZW's zoals sociale secretariaten, beschutte werkplaatsen, centra voor welzijns- of gezondheidszorg en sportclubs, of nog, instellingen van openbaar nut of ziekenfondsen — die op jaarbasis ten minste twintig werknemers in dienst hebben. Voor de boekjaren die vóór 31 december 1997 beginnen, is dat criterium tijdelijk op honderd werknemers gebracht. Aangezien ook de instellingen uit de non-profitsector een sociale balans moeten neerleggen, is de ingewonnen informatie zeer representatief en kunnen het gebruik en de uitwerking van de maatregelen ter bevordering van de werkgelegenheid zo volledig mogelijk worden geëvalueerd. In de non-profitsector zijn de kansen op nieuwe arbeidsplaatsen immers het grootst wegens de blijkbaar aanzienlijke behoeften in het vlak van buurtdiensten, veiligheid, preventie en gezondheidszorg.

De definitieve regelgeving inzake de sociale balans geldt voor de boekjaren die beginnen na 31 december 1995. Aangezien de sociale balans in de jaarrekening wordt verwerkt, stemt de neerleggingstermijn overeen met die welke van kracht is voor de jaarrekeningen (in veruit de meeste gevallen binnen zeven maanden na afsluiting van het boekjaar). Doorgaans valt het boekjaar samen met het kalenderjaar, wat impliceert dat de sociale balans over 1996 mocht worden neergelegd tot eind juli 1997. Gelet op de tijd die nodig is voor het verwerken en controleren van de gegevens en voor het analyseren van de resultaten, betekent een en ander dat de eerste betrouwbare indicaties, waarop deze analyse is gesteund, pas sedert oktober 1997 beschikbaar zijn. De definitieve gegevens zullen omstreeks maart 1998 voorhanden zijn.

2. Volledige of verkorte versie

Er bestaan twee versies van de sociale balans : een volledige en een verkorte versie.

Voor de ondernemingen die genormaliseerde rekeningen neerleggen, zijn de criteria die uitmaken of een onderneming een volledige of een verkorte versie moet invullen, dezelfde als die welke bepalen of een onderneming een genormaliseerde jaarrekening volgens het volledige of

volgens het verkorte schema moet invullen. Derhalve moeten de ondernemingen die aan ten minste twee van de drie onderstaande criteria voldoen, een sociale balans « volledige versie » invullen :

- gemiddeld meer dan 50 werknemers (uitgedrukt in voltijdse equivalenten);
- een jaaromzet (exclusief BTW) van meer dan BEF 200 miljoen;
- een balanstotaal van meer dan BEF 100 miljoen.

Een onderneming met, gemiddeld beschouwd, meer dan 100 werknemers (uitgedrukt in voltijdse equivalenten) moet in elk geval een sociale balans « volledige versie » (en ook een jaarrekening volgens het volledige schema) invullen.

De voor de andere ondernemingen geldende criteria zijn in principe dezelfde als die welke hierboven vermeld zijn, weliswaar rekening houdend met de volgende uitzonderingen :

- informatieplichtigen waarvoor de Balanscentrale niet over inlichtingen betreffende het omzetcijfer of het balanstotaal beschikt, moeten een volledige sociale balans indienen zodra ze 50 personen of meer in dienst hebben;
- aangezien de overige privaatrechtelijke rechtspersonen voor de boekjaren die beginnen vóór 31 december 1997 enkel een sociale balans moeten neerleggen indien ze meer dan 100 personen tewerkstellen, hebben ze voor 1996 allemaal een volledige versie ingediend.

C. Korte beschrijving van de sociale balans

1. Volledige versie

De volledige, als bijlage opgenomen versie bevat, buiten enkele rubrieken die bestemd zijn voor de identificatie en de sectorale indeling van de onderneming (BTW-nummer, RSZ-nummer, nummers paritaire comités), vier grote categorieën van gegevens :

- gegevens over het volume van de tewerkstelling tijdens of aan het einde van het boekjaar (= staat van de tewerkgestelde personen);
- gegevens over het personeelsverloop (in- en uitstroom) tijdens het boekjaar;
- informatie over het gebruik van de maatregelen ter bevordering van de werkgelegenheid;

- inlichtingen over de opleiding van de werknemers.

Staat van de tewerkgestelde personen

In deze staat wordt een onderscheid gemaakt tussen, enerzijds, de in het personeelsregister ingeschreven werknemers en, anderzijds, de uitzendkrachten en de ter beschikking van de onderneming gestelde personen.

Wat de eerste categorie betreft, wordt een opsplitsing gemaakt tussen voltijd- en deeltijdwerkers en moeten de ondernemingen hun tewerkstelling ook in voltijdse equivalenten uitdrukken.

Eerst worden inlichtingen gevraagd over het geheel van het beschouwde boekjaar en, zonder onderscheid tussen voltijdse en deeltijdse arbeidsregelingen, over het geheel van het vorige boekjaar¹, namelijk het gemiddelde aantal werknemers, het aantal effectief gewerkte uren (het arbeidsvolume), de personeelskosten en de voordelen bovenop het loon.

Daarnaast wordt voor de situatie op de afsluitingsdatum van het boekjaar een indeling gevraagd naar arbeidsovereenkomst, geslacht en beroepscategorie.

In het geval van de uitzendkrachten en de ter beschikking van de onderneming gestelde personen worden voor het beschouwde boekjaar het gemiddelde aantal en het aantal effectief gewerkte uren gevraagd plus de eraan verbonden kosten.

Personeelsverloop tijdens het boekjaar

De ondernemingen moeten meedelen hoeveel werknemers in de loop van het boekjaar in hun personeelsregister zijn ingeschreven en hoeveel er uit dat register zijn uitgeschreven. Voor beide stromen moeten zij bovendien een opsplitsing maken naar het type van arbeidsovereenkomst, naar geslacht en naar studieniveau. Wat de uitredingen betreft, dient ook de reden te worden vermeld waarom de overeenkomst beëindigd is.

Ook in dit deel van de sociale balans wordt systematisch een onderscheid gemaakt tussen voltijd- en deeltijdwerkers en worden de gegevens zowel in aantallen als in voltijdse equivalenten uitgedrukt.

Staat over het gebruik van de maatregelen ter bevordering van de werkgelegenheid tijdens het boekjaar

De bedrijven moeten opgeven hoeveel werknemers betrokken zijn (zowel in aantallen als in voltijdse equivalenten) bij de maatregelen die de federale overheid ter bevordering van de werkgelegenheid heeft genomen. Voor de maatregelen waar een financieel voordeel aan verbonden is, wordt de ondernemingen tevens verzocht mee te delen om welke bedragen het gaat. Het totale aantal betrokken werknemers (zowel in aantallen als in voltijdse equivalenten) wordt ook vergeleken met dat van het vorige boekjaar¹.

Informatie over de tijdens het boekjaar verschaft opleidingen

Wat de opleidingsinitiatieven ten laste van de werkgever betreft, wordt — voor mannen en vrouwen afzonderlijk — gevraagd hoeveel werknemers tijdens het boekjaar opleiding hebben gekregen, om hoeveel opleidingsuren het ging en wat voor de onderneming de eraan verbonden kosten waren.

2. Verkorte versie

De verkorte versie van de sociale balans is een vereenvoudigde versie van de volledige versie :

- er worden geen inlichtingen gevraagd over de uitzendarbeid en de ter beschikking van de onderneming gestelde personen ;
- de tabel over het personeelsverloop tijdens het boekjaar blijft beperkt tot de aantallen (geen onderscheid naar het type van arbeidsovereenkomst, naar geslacht, naar studieniveau of naar reden van beëindiging van de overeenkomst);
- de tabel betreffende de maatregelen ter bevordering van de werkgelegenheid is iets eenvoudiger opgevat.

D. Betekenis van de sociale balans

Dit nieuwe instrument kan uitgroeien tot een doeltreffend middel om de werkgelegenheid in al

¹ Voor het boekjaar 1996 stond het de bedrijven nog vrij al dan niet de gegevens met betrekking tot het voorgaande jaar mee te delen.

haar aspecten te analyseren. Op basis van de resultaten van de sociale balans kunnen macro-economisch relevante grootheden (loonsom, gemiddelde bezoldiging per werknemer, ...), die afkomstig zijn van andere bronnen, bijvoorbeeld van de nationale rekeningen, op hun waarde worden getoetst. Daarnaast bevat de sociale balans vrijwel exhaustieve informatie die elders niet te vinden is of alleen middels enquêtes kan worden ingewonnen. Dat geldt met name voor :

- de gegevens uitgedrukt in voltijdse equivalenten;
- de sectorale indeling van de uitzendarbeid en van de ter beschikking van de onderneming gestelde personen;
- de sectorale indeling van de arbeidsplaatsen naar type van arbeidsovereenkomst (onbepaalde duur, bepaalde duur, voor een duidelijk omschreven werk, vervangingsovereenkomst, ...);
- de omvang van de deeltijdarbeid per sector of per grootteklasse van ondernemingen;
- de gemiddelde arbeidsduur van een deeltijdwerker (volgens contract en volgens effectief verrichte arbeid);
- het gemiddelde aantal effectief gewerkte uren per jaar (van een voltijdwerker, van een deeltijdwerker);
- de sectorale indeling van de gemiddelde loonkosten per werknemer (voltijd- en deeltijdarbeid);
- per maatregel ter bevordering van de werkgelegenheid, het aantal begunstigen met, in voorkomend geval, het eraan verbonden financiële voordeel;
- de toepassing van die maatregelen per sector;
- tot op heden onbestaande informatie over de in- en uitstroom van personeel.

neerleggen, krijgen immers met een nieuw instrument te maken, wat uiteraard een zekere aanpassing vergt. Naarmate zij er meer vertrouwd mee zullen raken, zal ook de kwaliteit van de informatie verbeteren.

2. In de analyse opgenomen sociale balansen

De analyse heeft betrekking op de sociale balansen van een zeer representatief staal van bedrijven. Dat niet de volledige populatie van bedrijven in het onderzoek kon worden betrokken, heeft verschillende redenen :

- ondernemingen zonder rechtspersoonlijkheid
  - zoals feitelijke verenigingen, tijdelijke handelsverenigingen en handelsverenigingen bij wijze van deelneming — en natuurlijke personen die handelaars zijn, hoeven geen sociale balans op te stellen;
- ten behoeve van de coherentie en de vergelijkbaarheid zijn alleen balansen in aanmerking genomen die afgesloten zijn op 31 december 1996, dat wil zeggen balansen die betrekking hebben op het volledige kalenderjaar 1996. Voor ongeveer 85 pct. van de bedrijven die een balans neerleggen, stemt het boekjaar overeen met het kalenderjaar;
- niet alle neergelegde sociale balansen waren volledig of voldeden aan de kwaliteitsnormen om in de analyse te worden verwerkt. Zowat 20 pct. van de neergelegde balansen bleek op het ogenblik dat de studie werd uitgevoerd, nog niet helemaal in orde te zijn. Tegen maart 1998, wanneer de definitieve gegevens beschikbaar zullen zijn, zouden dergelijke balansen nog nauwelijks voorkomen;
- bij de aanvang van het onderzoek hadden sommige bedrijven nog geen sociale balans neergelegd.

DE SOCIALE BALANS OVER HET JAAR 1996

A. Opmerkingen vooraf

1. Nieuwe statistiek

Bij iedere nieuwe statistiek dient enig voorbehoud te worden gemaakt ten aanzien van de gegevens betreffende de beginperiode. In het geval van de sociale balans is dat niet anders. De ondernemingen die een sociale balans moeten

3. Sectorale indeling

Bij de sectorale indeling hebben de volgende overwegingen gespeeld :

- er bestaat in tal van opzichten een groot verschil tussen de particuliere bedrijven en de overheidsbedrijven (hoewel ze soms een vergelijkbare activiteit uitoefenen). Ook de sector «gezondheid en maatschappelijke dienstverlening», die in hoofdzaak bestaat uit ziekenhuizen, medische praktijken en maatschappelijke dienstverlening met of zonder huisvesting,

- vertoont zeer specifieke kenmerken, zodat het wenselijk lijkt die sector apart te beschouwen ;
- duidelijkheidshalve lijkt het nuttig om in de sector van de particuliere bedrijven de opsplitsing per bedrijfstak vrij algemeen te houden.

4. Uitzendarbeid

Ook de uitzendbureaus zijn verplicht een sociale balans neer te leggen. Aangezien het verloop en de specifieke aspecten van de werkgelegenheid in die bedrijfstak evenwel niet vergelijkbaar zijn met die in de overige bedrijven, heeft men ertoe besloten de gegevens afkomstig van de uitzendbureaus, die volgens de Nace-Bel nomenclatuur tot de branche «diensten aan bedrijven en particulieren» behoren, buiten beschouwing te laten.

Dat betekent niet dat de informatie die de uitzendbureaus verstrekken, volledig verloren gaat. Hun activiteit komt in de sociale balansen immers nog op een andere manier tot uiting. De bedrijven die een volledig schema moeten invullen, wordt namelijk verzocht mee te delen in welke mate zij een beroep doen op uitzendkrachten (gemiddeld aantal tewerkgestelde personen, aantal uren en kosten voor het bedrijf).

B. Representativiteit van de informatie

De representativiteit van de sociale-balansgegevens kan het best worden getoetst aan de officiële gegevens van het federale Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid. De meest recente beschikbare cijfers van dat ministerie geven weliswaar de situatie op 30 juni 1995 weer, maar aangezien de werkgelegenheid volgens de sociale balansen tussen 1995 en 1996 vrijwel stabiel is gebleven, mag een vergelijking tussen de situatie in 1996 (sociale balans) en die medio 1995 (federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid) normaliter geen problemen doen rijzen.

In termen van aantal arbeidsplaatsen vertegenwoordigen de geanalyseerde sociale balansen ruim de helft (50,7 pct.) van de totale gesalarieerde werkgelegenheid in de bedrijven¹.

Op sectoraal vlak is de representativiteit overal ruimschoots gewaarborgd, zodat er mag worden

¹ Een vergelijking tussen de in de geanalyseerde sociale balansen meegedeelde totale personeelskosten voor het jaar 1996 en de overeenstemmende loonsom in het geheel van de bedrijven, zoals die in de nationale rekeningen voorkomt, levert eenzelfde orde van grootte op (52 pct.).

TABEL 1 — REPRESENTATIVITEIT VAN HET STAAL VAN ONDERNEMINGEN DAT GEBRUIKT IS VOOR DE ANALYSE VAN DE SOCIALE BALANSEN NAAR HET CRITERIUM VAN DE WERKGELEGENHEID : VERGELIJKING MET DE GEGEVENS VAN HET FEDERALE MINISTERIE VAN TEWERKSTELLING EN ARBEID

	Werkgelegenheid in 1996 in de ondernemingen waarvan de sociale balans in aanmerking is genomen voor de analyse (eenheden) (1)	Totale gesalarieerde werkgelegenheid in 1995 (federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid) (eenheden) (2)	Representativiteit (procenten) (3) = (1)/(2)
Particuliere sector	922.347	1.805.169	51,1
waarvan :			
Energie en water	23.066	23.631	97,6
Verwerkende nijverheid	391.904	637.337	61,5
Bouw en burgerlijke bouwkunde	80.782	180.358	44,8
Handel, reparaties, horeca	184.448	404.898	45,6
Vervoer en verkeer	44.969	101.973	44,1
Diensten aan ondernemingen en particulieren	112.425	167.147	67,3
Financiële dienstverlening	62.009	74.260	83,5
Verzekeringen	9.829	31.342	31,4
Gezondheid en maatschappelijke dienstverlening ...	143.798	298.089	48,2
Overheidsbedrijven	109.261	213.276	51,2
Geheel van de ondernemingen	1.175.406	2.316.534	50,7

Bronnen : MTA, NBB, sociale balansen 1996.

van uitgegaan dat de meeste bevindingen ook voor de volledige populatie gelden. Met uitzondering van de verzekeringen, een van de branches die geen genormaliseerde jaarrekeningen neerleggen, ligt de representativiteit overal hoger dan 40 pct. In branches met een relatief groot aantal kleine bedrijven — zoals de bouw, de horeca en het vervoer — vertegenwoordigt de in de sociale balansen meegedeelde werkgelegenheid een kleiner percentage van de volledige werkgelegenheid dan in de andere branches. In die branches oefenen immers heel wat handelaars hun activiteit als natuurlijk persoon uit. Ze hoeven dan ook noch een jaarrekening noch een sociale balans neer te leggen, zelfs niet als ze personeel in dienst hebben (leerlingen bijvoorbeeld). Dat personeel wordt daarentegen wel opgenomen in de statistieken van het federale Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid. Tot slot wordt de representativiteit, in termen van tewerkstelling, van de overheidsbedrijven en de sector «gezondheid en maatschappelijke dienstverlening» onderschat

aangezien die ondernemingen hun statutaire personeel niet in de sociale balans hoeven op te nemen. In bepaalde gevallen vertegenwoordigt het statutaire personeel meer dan 90 pct. van het personeelsbestand.

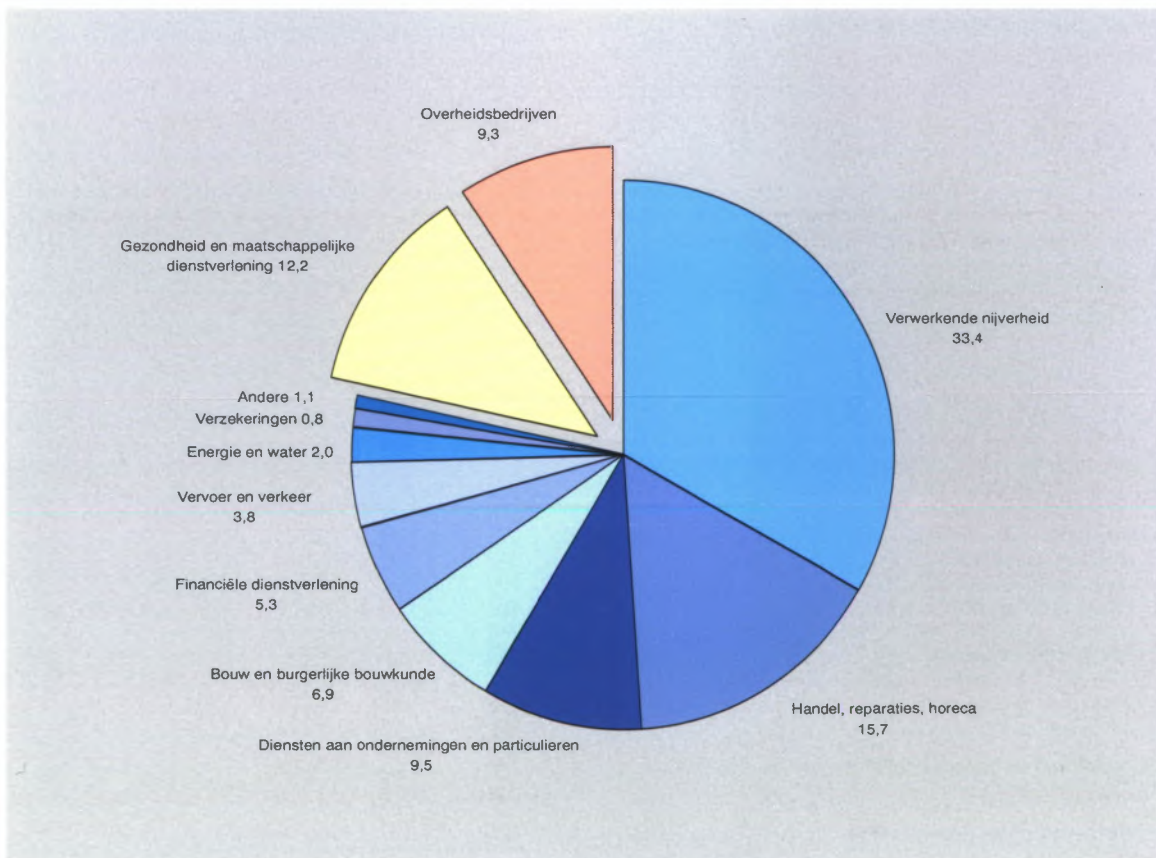
C. Structurele kenmerken van de werkgelegenheid

Van de totale gesalarieerde werkgelegenheid in de bedrijven werd bijna 80 pct. door bedrijven uit de particuliere sector verschaft. De sector «gezondheid en maatschappelijke dienstverlening» was goed voor 12,2 pct. van het aantal banen. De overheidsbedrijven zorgden voor 9,3 pct. van de gesalarieerde werkgelegenheid.

De sociale balans verstrekt ook informatie over de beroepsstatus van de in de ondernemingen

GRAFIEK 1 — SECTORALE INDELING VAN DE GESALARIEERDE WERKGELEGENHEID IN DE BEDRIJVEN

(procenten van de totale gesalarieerde werkgelegenheid in eenheden)

Bron : NBB, sociale balansen 1996.

tewerkgestelde werknemers, over het type van hun arbeidsovereenkomst, over de beroepscategorie waartoe ze behoren en over hun geslacht.

In de ondernemingen van de particuliere sector waren bijna alle werknemers, dat is 97,3 pct. van het gemiddelde aantal arbeidsplaatsen in 1996, in het personeelsregister ingeschreven. De uitzendkrachten en het door een andere onderneming of instelling ter beschikking van de onderneming gestelde personeel — waarvan de tewerkstelling kosten genereert die gelijkgesteld worden met kosten verbonden aan de aankoop van diensten en niet met personeelskosten — vertegenwoordigden respectievelijk slechts 2 en 0,7 pct. van de werknemers.

Vooraf in de verwerkende nijverheid (2,9 pct.) en in de vervoers- en verkeersbranche (2,4 pct.) werd een beroep gedaan op uitzendkrachten. In alle bedrijfstakken vertegenwoordigden de ter beschikking van de onderneming gestelde personen slechts een heel kleine minderheid.

Het overwicht van de in het personeelsregister ingeschreven werknemers is nog groter in de sector «gezondheid en maatschappelijke dienstverlening» en in de overheidsbedrijven.

De in het personeelsregister ingeschreven werknemers zijn, hetzij door een arbeidsovereenkomst, hetzij door een stagecontract met de onderneming verbonden. Veruit de meeste overeenkomsten worden afgesloten voor onbepaalde duur. Een onderscheid tussen de andere categorieën van overeenkomsten is minder relevant, aangezien ze deels dezelfde kenmerken vertonen. Zowel de vervangingsovereenkomsten als de overeenkomsten voor een duidelijk omschreven werk bevatten immers meestal een clausule betreffende de duur van de overeenkomst, waardoor ze niet makkelijk in te delen zijn.

In de particuliere sector en de overheidsbedrijven vertegenwoordigden die andere overeenkomsten slechts ongeveer 5 pct. van het totaal. De sector «gezondheid en maatschappelijke

TABEL 2 — ENKELE STRUCTURELE KENMERKEN VAN DE GESALARIEERDE WERKGELEGENHEID IN DE BEDRIJVEN IN 1996

(procenten van het totaal)

	Particuliere sector	Gezondheid en maatschappelijke dienstverlening	Overheidsbedrijven	Totaal van de bedrijven
Opsplitsing naar statuut ¹				
– Werknemers ingeschreven in het personeelsregister	97,3	98,9	99,6	97,7
– Uitzendkrachten	2,0	0,4	0,3	1,7
– Ter beschikking van de onderneming gestelde personen ²	0,7	0,8	0,1	0,6
Opsplitsing naar het type van arbeidsovereenkomst ³				
– Overeenkomst voor onbepaalde duur	95,4	89,4	94,9	94,7
– Overeenkomst voor bepaalde duur	3,8	5,8	3,9	4,0
– Overeenkomst voor een duidelijk omschreven werk	0,3	0,4	...	0,3
– Vervangingsovereenkomst	0,5	4,4	1,2	1,1
Opsplitsing naar beroepscategorie ³				
– Directiepersoneel	2,3	1,2	1,8	2,1
– Bedienden	44,9	66,7	62,3	49,1
– Arbeiders	51,8	30,6	33,8	47,6
– Andere	0,9	1,5	2,1	1,1
Opsplitsing naar geslacht ³				
– Mannen	72,4	22,4	74,9	66,5
– Vrouwen	27,6	77,6	25,1	33,5

Bron : NBB, sociale balansen 1996.

¹ De opsplitsing naar statuut is onvolledig omdat het personeel dat ter beschikking wordt gesteld van bepaalde ondernemingen, doorgaans geboekt wordt in het personeelsregister van de moedermaatschappij.

² Specifieke vorm van werkgelegenheid, geregeld door hoofdstuk III van de wet van 24 juli 1987 betreffende de tijdelijke arbeid, de uitzendarbeid en het ter beschikking stellen van werknemers ten behoeve van gebruikers.

³ Voor de werknemers die in het personeelsregister zijn ingeschreven.

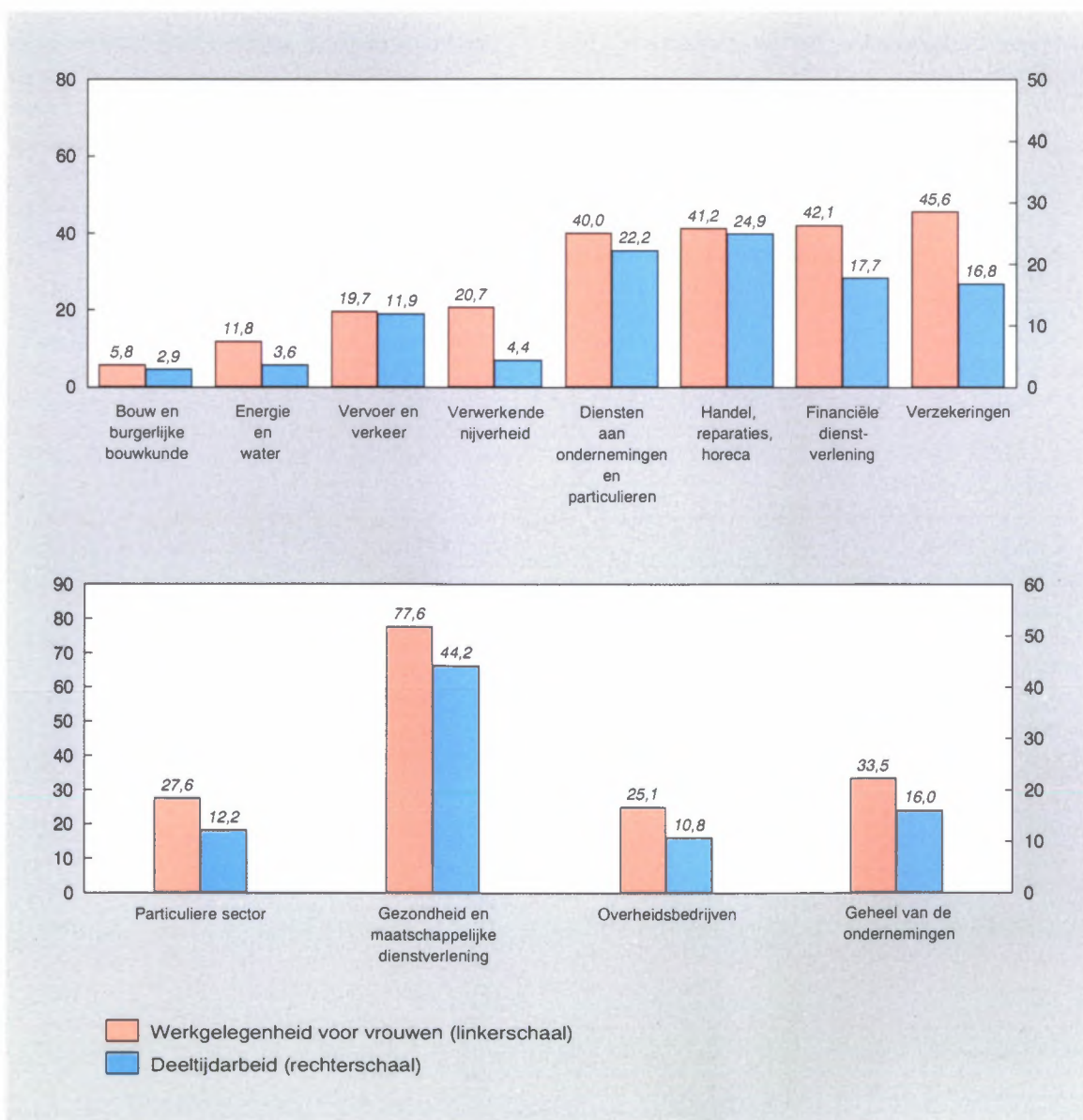
dienstverlening » sloot voor respectievelijk 5,8 en 4,4 pct. van zijn personeel arbeidsovereenkomsten voor bepaalde duur en vervangingsovereenkomsten af.

Al met al stellen de particuliere ondernemingen meer arbeiders dan bedienden tewerk. Dat geldt nochtans slechts voor bepaalde bedrijfstakken, zoals de bouwsector, de verwerkende nijverheid en het vervoer en verkeer. In de overige diensten daarentegen zijn de bedienden zowel in de particuliere ondernemingen als in de andere bedrijven in de meerderheid.

Hoewel de vrouwen in toenemende mate aan het arbeidsproces deelnemen, zijn zij in de ondernemingen nog steeds minder sterk vertegenwoordigd dan de mannen. Eind 1996 maakten ze iets meer dan een vierde van het totale aantal werknemers in de particuliere sector uit. Ze waren vooral werkzaam in de verzekeringen, de financiële dienstverlening, de handel, de horeca en de diensten aan ondernemingen en particulieren. De banen in de bouw en de industriële bedrijfstakken alsook in de branche « vervoer en verkeer » blijven daarentegen typisch mannengericht. Het omgekeerde geldt voor de sector « gezondheid en

GRAFIEK 2 — OPSPLITSING, PER SECTOR, VAN DE WERKGELEGENHEID VOOR VROUWEN EN VAN DE DEELTIJDARBEID

(procenten van de totale gesalarieerde werkgelegenheid in de particuliere sector)

Bron : NBB, sociale balansen 1996.

maatschappelijke dienstverlening», waar nagenoeg 80 pct. van de arbeidsplaatsen door vrouwen wordt ingenomen.

In het geheel van de particuliere ondernemingen vertegenwoordigt de deeltijdarbeid zo'n 12,2 pct. van de totale werkgelegenheid. Dat percentage verschilt sterk van branche tot branche; de relatieve omvang van de deeltijdarbeid hangt nauw samen met die van de door vrouwen ingenomen arbeidsplaatsen. Deeltijdarbeid komt immers, met uitzondering van de tak « vervoer en verkeer », het meest voor in de diensten. In de sector « gezondheid en maatschappelijke dienstverlening », waar bijna vier op vijf arbeidsplaatsen door vrouwen worden ingenomen, maakt deeltijdarbeid meer dan 40 pct. van de werkgelegenheid uit. In de overheidsbedrijven, ten slotte, gaat het geringe aantal vrouwen in loondienst gepaard met een laag percentage deeltijdarbeid.

In het geheel van de ondernemingen vertegenwoordigde de deeltijdarbeid eind 1996 16,0 pct. van de totale werkgelegenheid. Volgens de jaarlijkse NIS-enquête naar de arbeidskrachten in de ondernemingen werkte 18,4 pct. van de loon- en salaristrekkingen deeltijds. Dat verschil komt onder meer doordat de kleine en middelgrote ondernemingen, waar deeltijdarbeid op ruimere schaal wordt toegepast, in de sociale balans minder sterk vertegenwoordigd zijn dan de grotere bedrijven.

Uit de in voltijdse equivalenten uitgedrukte werkgelegenheidscijfers, waarin de contractueel bepaalde arbeidsduur voor een deeltijdwerker (50 pct., 75 pct., 80 pct., ...) in principe ingecalculerd is, blijkt dat voor het geheel van de particuliere ondernemingen de contractuele arbeidsduur voor deeltijdwerkers gemiddeld zo'n 55 pct. van die van een voltijdwerker bedraagt. Naar gelang van de bedrijfstakken varieert dat percentage van zowat 50 pct. (in de diensten aan ondernemingen en particulieren) tot ongeveer 70 pct. (in de verzekeringen).

In de sector « gezondheid en maatschappelijke dienstverlening » en de overheidsbedrijven ligt de gemiddelde arbeidsduur van een deeltijdwerker iets hoger dan in de particuliere sector.

Gegeven het aandeel van de deeltijdwerkers in de totale werkgelegenheid en hun contractuele arbeidsduur, heeft het feit dat het arbeidsvolume dankzij deeltijdarbeid over een groter aantal

arbeidsplaatsen kon worden verdeeld, in de particuliere sector voor 5,8 pct. extra banen gezorgd. In sommige bedrijfstakken waar deeltijdwerk veel voorkomt, is het aantal aldus gecreëerde banen zeer aanzienlijk : in de sector « gezondheid en maatschappelijke dienstverlening », bijvoorbeeld, ligt het aantal arbeidsplaatsen momenteel 23 pct. hoger dan indien, bij een ongewijzigd arbeidsvolume, alle werknemers voltijds tewerk zouden zijn gesteld.

Aan de hand van de Eurostat-enquête naar de arbeidskrachten kan de omvang van de deeltijdarbeid in België vergeleken worden met de situatie in de buurlanden. Daaruit blijkt dat :

- het aandeel van het aantal deeltijdbanen in het totale aantal banen van loon- en salaristrekkingen in België in 1996 nog steeds bijna 1 procentpunt lager lag dan in Frankrijk en Duitsland. In Nederland ligt het aantal deeltijdbanen meer dan dubbel zo hoog als in de drie andere landen;
- de relatieve duur van een deeltijdbaai in verhouding tot een voltijdbaai in België ongeveer even lang is als in Frankrijk, en aanmerkelijk langer dan in Duitsland en, vooral, Nederland.

TABEL 3 — DEELTIJDARBEID EN WERKGELEGENHEID IN VOLTIJDSE EQUIVALENTEN IN 1996

	Deeltijdarbeid ¹ (procenten van een voltijdwerker)	Extra banen dankzij deeltijdarbeid ² (procenten)
Particuliere sector	54,9	5,8
waarvan :		
Energie en water	67,1	1,1
Verwerkende nijverheid	52,3	2,4
Bouw en burgerlijke bouw- kunde	51,7	1,2
Handel, reparaties, horeca ...	55,6	12,2
Vervoer en verkeer	52,6	6,2
Diensten aan ondernemingen en particulieren	50,9	12,5
Financiële dienstverlening ...	63,9	6,8
Verzekeringen	70,3	4,8
Gezondheid en maatschap- pelijke dienstverlening	57,9	23,2
Overheidsbedrijven	57,7	5,6
Geheel van de ondernemin- gen	56,1	7,6

Bron : NBB, sociale balansen 1996.

¹ Berekend uitgaande van rubriek 100 « Gemiddeld aantal werknemers ».

² Verschil tussen het werkelijke aantal banen (som van voltijdse en deeltijdse banen) en het aantal banen dat nodig zou zijn geweest om hetzelfde arbeidsvolume alleen met voltijdwerkers te bereiken.

Een inhaalbeweging van het aandeel van de deeltijdarbeid zou in België een middel kunnen zijn om het werkgelegenheidspeil op te trekken : in de veronderstelling dat het aandeel van de deeltijdarbeid in 1996 1 procentpunt hoger had gelegen dan in werkelijkheid het geval was (en derhalve vergelijkbaar was geweest met het gemiddelde van Duitsland en Frankrijk), en dat zowel het totale arbeidsvolume als de arbeidsduur per tewerkgestelde ongewijzigd was gebleven, dan zou het totale aantal arbeidsplaatsen bijna 15.000 eenheden hoger hebben gelegen.

D. Arbeidsduur

Gemiddeld gesproken, dat wil zeggen zonder onderscheid te maken tussen voltijd- en deeltijdwerkers, bedraagt de effectieve arbeidsduur van het personeel in de ondernemingen uit de particuliere sector 1.530 uur per jaar.

Voor werknemers met een arbeidsovereenkomst voor een voltijdse baan belooft de arbeidsduur gemiddeld 1.618 uur per jaar. Achter dat cijfer gaan grote verschillen tussen de bedrijfstakken schuil. Tussen de twee extreme branches in dat vlak, te weten « vervoer en verkeer » (1.775 uur per jaar), enerzijds, en « bouw en burgerlijke bouwkunde » (1.461 uur per jaar), anderzijds, bestaat een verschil van ruim 20 pct. In deze

laatste branche wordt het aantal gewerkte uren wellicht gedrukt door de werkloosheid vanwege slechte weersomstandigheden.

Werknemers met een deeltijdse arbeidsovereenkomst hebben een arbeidsduur van gemiddeld 903 uur per jaar. Het verschil tussen de branche met de langste arbeidsduur (« verzekeringen ») en die met de kortste (« bouw en burgerlijke bouwkunde ») bedraagt eveneens zo'n 20 pct.

De enige bron waaraan de sociale-balansgegevens betreffende de gewerkte uren kunnen worden getoetst, is de door Eurostat in 1994 gehouden enquête, die evenwel slechts een weinig gedetailleerde indeling naar bedrijfstak mogelijk maakt. De in de ondernemingen gewerkte uren kunnen bijvoorbeeld niet worden onderscheiden van de door de ambtenaren in overheidsdienst gewerkte uren. Bovendien wordt de enquête onder de werknemers gehouden, terwijl de sociale balans door de werkgevers worden ingevuld. Al met al vermeldt de sociale balans een duidelijk lager aantal gewerkte uren dan de Eurostat-enquête.

E. Vergoeding van de productiefactor arbeid

Wat de bezoldigingen van het personeel betreft, delen de ondernemingen twee soorten inlichtingen mee : hun personeelskosten en de

TABEL 4 — IN 1996 GEWERKTE UREN DOOR DE IN HET PERSONEELSREGISTER INGESCHREVEN WERKNEMERS¹

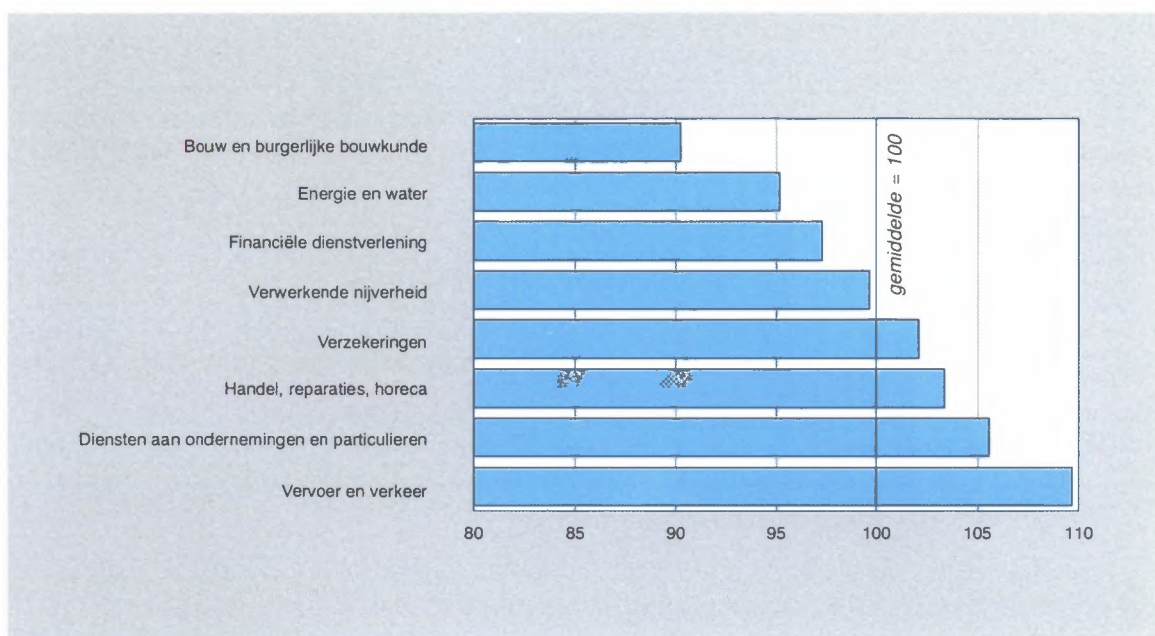
	Gemiddeld	Voltijdwerkers	Deeltijdwerkers
Particuliere sector	1.530	1.618	903
waarvan :			
Energie en water	1.524	1.541	1.079
Verwerkende nijverheid	1.579	1.614	886
Bouw en burgerlijke bouwkunde	1.444	1.461	872
Handel, reparaties, horeca	1.491	1.674	928
Vervoer en verkeer	1.665	1.775	883
Diensten aan ondernemingen en particulieren	1.446	1.709	874
Financiële dienstverlening	1.466	1.575	956
Verzekeringen	1.564	1.653	1.082
Gezondheid en maatschappelijke dienstverlening ...	1.276	1.565	920
Geheel van de ondernemingen	1.516	1.631	924
p.m. In de loop van 1994 in de ondernemingen gewerkte uren volgens de Eurostat-enquête	(1.605)	(1.718)	(943)

Bron : NBB, sociale balansen 1996.

¹ De gegevens voor de overheidsbedrijven zijn niet representatief. Sommige overheidsbedrijven boeken immers tijdens voorgaande jaren gewerkte overuren die aan het einde van het boekjaar nog steeds niet zijn ingehaald, als in 1996 gewerkte uren.

GRAFIEK 3 — IN 1996 GEWERKTE UREN DOOR IN HET PERSONEELSREGISTER INGESCHREVEN VOLTijdWERKERS

(gemiddelde van de particuliere sector = 100)

Bron : NBB, sociale balansen 1996.

voordelen bovenop het loon. Volgens de methodologische toelichting bij de sociale balans bestaan deze laatste uit de beperkte voordelen die vanuit een duidelijk sociaal oogpunt worden toegekend en die tot doel hebben het contact tussen de personeelsleden te verbeteren en hun band met de onderneming te verstevigen. Die voordelen zijn voor de begunstigde (het personeelslid) belastingvrij. Bedoeld worden bijvoorbeeld huwelijks- en geboortegeschenken, gebruik van sport- en cultuurinfrastructuur van de onderneming, de voordelen verbonden aan het bestaan van een medische dienst, of nog, het gebruik van de diensten van de werkgever of de aanschaffing van goederen tegen kostprijs. Aangezien de kwaliteit van de meegedeelde informatie niet op afdoende wijze kon worden gecontroleerd, zijn die voordelen bovenop het loon niet in deze analyse betrokken. Voor alle ondernemingen samen vertegenwoordigen zij trouwens slechts BEF 22 miljard, of 1,4 pct. van de echte personeelskosten.

Aangezien op sommige overheidsbedrijven een verschillend rechtstelsel van toepassing is met betrekking tot de sociale-zekerheidsbijdragen, is een vergelijking van hun personeelskosten met die van andere sectoren niet relevant. De sector van

de overheidsbedrijven, die qua bezoldiging overigens zeer uiteenlopende vennootschappen omvat — van holdings van minder dan 20 personen tot grote vennootschappen zoals de Post — wordt hieronder dan ook niet geanalyseerd.

Volgens de sociale-balansgegevens bedroegen de gemiddelde jaarlijkse arbeidskosten in de particuliere bedrijven in 1996 BEF 1.723.000 per voltijdwerker en BEF 726.000 per deeltijdwerker. Gemiddeld kost een werknemer in de particuliere sector BEF 1.589.000 per jaar; voor het geheel van de ondernemingen is dat iets minder dan BEF 1.500.000.

De gemiddelde jaarlijkse arbeidskosten per werknemer kunnen ook uit de nationale rekeningen afgeleid worden. Volgens die bron beliepen de gemiddelde arbeidskosten per werknemer BEF 1.368.000. Het verschil van zowat 9 pct. tussen de bron « sociale balans » en de bron « nationale rekeningen » vloeit voort uit inhoudelijke discrepanties. Zo worden bij de berekening op basis van de sociale-balansgegevens de uitzendkrachten, wier loon lager ligt dan het gemiddelde, niet meegeteld, wat in de nationale rekeningen wel het geval is. Voorts zijn zij die als

TABEL 5 — PERSONEELSKOSTEN VAN DE IN HET PERSONEELSREGISTER INGESCHREVEN WERKNEMERS OVER HEEL HET JAAR 1996

	Personeelskosten per werknemer (duizenden franken, per jaar)			Personeelskosten per gewerkt uur (franken)		
	Volgtijd- werkers	Deeltijd- werkers	Gemiddelde	Volgtijd- werkers	Deeltijd- werkers	Gemiddelde
Particuliere sector	1.723	726	1.589	1.058	807	1.039
waarvan :						
Energie en water	2.843	1.723	2.803	1.845	1.596	1.839
Verwerkende nijverheid	1.681	815	1.639	1.042	919	1.038
Bouw en burgerlijke bouwkunde	1.296	647	1.278	887	742	885
Handel, reparaties, horeca	1.515	621	1.296	905	670	869
Vervoer en verkeer	1.585	656	1.471	893	743	883
Diensten aan ondernemingen en particulieren	1.839	606	2.220	1.085	707	1.037
Financiële dienstverlening	2.398	1.389	2.007	1.523	1.452	1.515
Verzekeringen	2.138	1.252		1.298	1.170	1.285
Gezondheid en maatschappelijke dienstverlening...	1.276	771	1.050	816	840	824
Geheel van de ondernemingen	1.636	748	1.492	1.003	809	984

Bron : NBB, sociale balansen 1996.

natuurlijk persoon een activiteit uitoefenen niet verplicht een sociale balans in te vullen, ongeacht of zij al dan niet personeel in dienst hebben (bijvoorbeeld leerlingen). Dat personeel wordt echter wel opgenomen in de statistieken van de nationale rekeningen. Indien hun bezoldiging gemiddeld lager is dan die van de in de sociale balans vermelde personen, vallen de aan de hand van die balans berekende ratio's hoger uit. Ten slotte zijn kleine VZW's, die relatief lage lonen uitkeren, evenmin verplicht een sociale balans op te maken.

Uit de indeling per bedrijfstak blijkt dat er tussen de bezoldigingen aanzienlijke verschillen bestaan : in sommige bedrijven uit de particuliere sector liggen de personeelskosten per werknemer dubbel zo hoog als in andere.

Nog relevanter als informatie over de werkelijke vergoeding van de productiefactor arbeid, zijn de arbeidskosten per gewerkt uur. Volgens de sociale balansen bedroegen de gemiddelde personeelskosten per gewerkt uur in de particuliere sector in 1996 BEF 1.039. De kosten, die voor een voltijdwerker BEF 1.058 per uur bedragen, liggen 25 pct. lager indien hij deeltijds wordt tewerkgesteld. De bezoldigingen per uur verschillen zeer sterk van sector tot sector.

Die grote verschillen tussen de branches houden tot op zekere hoogte verband met de

samenstelling en de graad van specialisatie van de werkgelegenheid in die branches. In de financiële bedrijven bijvoorbeeld is het aandeel van de hooggekwalificeerde, en dus duurder banen veel groter dan bijvoorbeeld in de bouw of in de handel. De sociale-balansgegevens zijn evenwel onvoldoende gedetailleerd om de invloed van die verschillende structuur te kunnen uitschakelen. Het komt wellicht ook door de verschillen in specialisatie dat de gemiddelde personeelskosten per gewerkt uur in de particuliere sector veel lager liggen voor een deeltijd- dan voor een voltijdwerker.

Een opsplitsing van de sectoren naar grootte-categorieën brengt eveneens vrij aanzienlijke verschillen aan het licht : hoe groter de bedrijven, hoe hoger de personeelskosten en uurlonen.

F. Verloop van de werkgelegenheid tussen 1995 en 1996

In de sociale balans over 1996 dienden de bedrijven geen gegevens betreffende het voorgaande boekjaar mee te delen. Dat betekent dat er voor het gemiddelde aantal in het personeelsregister ingeschreven werknemers, voor het aantal gewerkte uren en voor de personeelskosten geen rechtstreekse vergelijking kan worden gemaakt tussen 1995 en 1996.

Dankzij de gegevens over het personeelsverloop tijdens het boekjaar kon de ontwikkeling van de werkgelegenheid tussen eind 1995 en eind 1996 evenwel vrij nauwkeurig worden geraamd : om het aantal banen aan het einde van 1995 te kennen, volstond het immers het aantal arbeidsplaatsen aan het einde van 1996 te vermeerderen met het aantal uittredingen in de loop van dat jaar en te verminderen met het aantal intredingen in dezelfde periode.

Vanwege de grote rotatie bij de arbeidsovereenkomsten voor bepaalde duur of voor een duidelijk omschreven werk (de in- en uitstromen zijn soms een veelvoud van het aan het einde van de periode ingeschreven aantal werknemers) is zulk een oefening alleen zinvol voor de contracten van onbepaalde duur. Voor de gegevens afkomstig van de volledige sociale balans levert een dergelijk onderscheid geen problemen op. In de verkorte sociale balans worden echter alleen de totale brutostromen meegedeeld (ongeacht het type van de arbeidsovereenkomst). Aangezien de bedrijven die een verkorte sociale balans invullen deze minder gebruikelijke arbeidsovereenkomsten gemiddeld weinig afsluiten, is er bij de ramingen van uitgegaan dat alle in- en uittredingen in die categorie van bedrijven betrekking hadden op contracten van onbepaalde duur.

Onder dat voorbehoud blijkt uit de berekeningen dat het aantal banen in de particuliere

bedrijven tussen eind 1995 en eind 1996 met 0,5 pct. is toegenomen.

De stijging deed zich uitsluitend bij de deeltijdarbeid voor : het aantal voltijdse banen bleef onveranderd, terwijl het aantal deeltijdse arbeidsplaatsen met 3,6 pct. toenam. In voltijdse equivalenten uitgedrukt, steeg de werkgelegenheid in de particuliere bedrijven met slechts 0,2 pct.

Op sectoraal vlak waren er duidelijke verschillen : in de branches «diensten aan bedrijven en gezinnen» en «vervoer en verkeer» steeg het aantal banen met meer dan 5 pct., en zowel de voltijdse als de deeltijdse banen gingen er in de hoogte. In de verwerkende nijverheid, de financiële dienstverlening en de tak «energie en water» daarentegen gingen er arbeidsplaatsen verloren. In de verwerkende nijverheid ging het vooral om voltijdse banen, maar in de twee andere branches werd ook de deeltijdarbeid vrij sterk getroffen.

In de sector «gezondheid en maatschappelijke dienstverlening» en in de overheidsbedrijven verminderde het totale aantal arbeidsplaatsen met 1,2 pct. In de eerstgenoemde tak trof dat verlies de deeltijdse banen. In de overheidsbedrijven daarentegen stond tegenover de achteruitgang van het aantal voltijdse arbeidsplaatsen een vrij stevige opgang van de deeltijdse tewerkstelling.

TABEL 6 — VERLOOP VAN DE WERKGELEGENHEID TUSSEN EIND 1995 EN EIND 1996

(veranderingspercentages)

	Voltijdse banen	Deeltijdse banen	Totaal aantal banen	Totaal in voltijdse equivalenten
Particuliere sector	...	3,6	0,5	0,2
waarvan :				
Energie en water	- 5,7	- 4,7	- 5,7	- 5,6
Verwerkende nijverheid	- 1,9	- 0,7	- 1,8	- 1,8
Bouw en burgerlijke bouwkunde	1,6	5,5	1,6	1,6
Handel, reparaties, horeca	1,0	3,5	1,6	1,2
Vervoer en verkeer	5,5	5,7	5,5	5,4
Diensten aan ondernemingen en particulieren	4,2	11,0	5,6	5,0
Financiële dienstverlening	- 0,4	- 3,1	- 0,9	- 0,7
Verzekeringen	4,2	- 0,8	3,3	3,6
Gezondheid en maatschappelijke dienstverlening	- 0,7	- 1,9	- 1,2	- 1,0
Overheidsbedrijven	- 1,7	3,9	- 1,2	- 1,5
Geheel van de ondernemingen	- 0,2	1,7	0,1	- 0,1
p.m. Verkort schema	(4,6)	(10,1)	(5,6)	(5,0)
Volledig schema	(- 1,0)	(- 0,2)	(- 0,9)	(- 0,9)

Bron : NBB, sociale balansen 1996.

Voor het geheel van de ondernemingen die in de analyse van de sociale balans over 1996 zijn betrokken, is uiteindelijk een lichte stijging van het aantal arbeidsplaatsen opgetekend. Die toename had uitsluitend te maken met de grotere arbeidsherverdeling, aangezien de werkgelegenheid in voltijdse equivalenten met 0,1 pct. terugliep. Tegenover de lichte daling van de voltijdarbeid (-0,2 pct.), stond een toename van de deeltijdarbeid met 1,7 pct.

De in de balansen opgetekende tendensen geven normaliter duidelijk weer welke richting de werkgelegenheid in de bedrijven uitgaat, op voorwaarde dat de arbeidsplaatsen in pas opgerichte bedrijven, die nog geen balans hebben neergelegd, gelijke tred houden met de werkgelegenheid die verloren is gegaan in de bedrijven die hun activiteit hebben stopgezet (en derhalve geen sociale balans meer neerleggen).

De meest recente gegevens van het federale Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid over de werkgelegenheid in België betreffen de situatie op 30 juni 1995. De informatie afkomstig van de sociale balans kan dus nog niet aan de officiële gegevens worden getoetst.

Het volgens de sociale balansen vastgestelde werkgelegenheidsverloop beantwoordde in ieder geval aan de verwachtingen. In het jaarverslag van de Bank over het jaar 1996 werd de procentuele verandering van het aantal in de ondernemingen werkzame personen voor 1996 op precies 0,1 pct. geraamd, terwijl er voor het arbeidsvolume een achteruitgang met 0,2 pct. werd verwacht.

Volgens de sociale balansen zou de lichte toename van het aantal arbeidsplaatsen de resul-

tante zijn van een vrij forse stijging met 5,6 pct. van de werkgelegenheid in de kleine en middelgrote ondernemingen, die een verkorte sociale balans hebben neergelegd, en een achteruitgang met 0,9 pct. in de grotere bedrijven, die een volledige sociale balans hebben neergelegd. Ongeacht de grootte van de onderneming liet het aantal deeltijdse banen een gunstiger verloop optekenen dan het aantal voltijdse banen.

G. Redenen van uittreding

De bedrijven die een volledige sociale balans neerleggen, werd gevraagd te vermelden waarom het arbeidscontract werd beëindigd. Bij heel wat contracten die in de loop van 1996 werden stopgezet, ging het om overeenkomsten voor bepaalde duur, voor een duidelijk omschreven werk of om vervangingsovereenkomsten. Hier wordt evenwel alleen ingegaan op de redenen die geleid hebben tot de beëindiging van contracten voor onbepaalde duur.

In de particuliere sector werd in de loop van 1996 bijna 14 pct. van de contracten voor onbepaalde duur beëindigd. In ongeveer één geval op drie werd als reden afdanking opgegeven. Minder dan 2 pct. van het personeel ging met pensioen. Het succes van de vervroegde-uittreddingsstelsels blijkt uit het feit dat het aantal brugpensioenen tweemaal zo hoog lag als het aantal gewone pensioneringen. In meer dan de helft van de gevallen werd het arbeidscontract stopgezet op verzoek van de werknemer zelf.

In de sector « gezondheid en maatschappelijke dienstverlening » gingen minder mensen met brug-

TABEL 7 — REDENEN VAN UITTREDING^{1 2}

(procenten van het totale aantal werknemers aan het einde van 1995)

	Pensioen	Brugpensioen	Afdanking	Overige	Totaal van de uittredingen
Particuliere sector	0,6	1,2	4,8	7,1	13,6
Gezondheid en maatschappelijke dienstverlening	0,5	0,4	2,2	5,7	8,8
Overheidsbedrijven	1,8	0,7	1,4	0,5	4,4
Geheel van de ondernemingen	0,7	1,0	4,1	6,2	12,0

Bron : NBB, sociale balansen 1996.

¹ Enkel beschikbaar voor de bedrijven die een volledige sociale balans neerleggen.

² Het betreft uitsluitend de uittredingen van werknemers met een contract voor onbepaalde duur.

pensioen, werden minder werknemers ontslagen en waren er ook minder vrijwillige uittredingen, zodat het totale aantal uittredingen er lager uitviel dan bij de bedrijven uit de particuliere sector. In de overheidsbedrijven, waar de uitstroom het geringst was, verlaten opvallend weinig werknemers uit eigen beweging de onderneming.

H. Gebruik van maatregelen ter bevordering van de werkgelegenheid

In de sociale balans komt een tabel voor betreffende het gebruik van sommige maatregelen ter bevordering van de werkgelegenheid. De tabel bestaat uit twee delen. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen maatregelen die aanleiding kunnen geven tot een vermindering van de sociale bijdragen van de werkgevers en maatregelen die geen enkel financieel voordeel inhouden of die voorzien in een versoepeling van de voorschriften inzake indienstneming of afdanking.

Sommige maatregelen, die nochtans op vrij grote schaal worden toegepast, zijn niet in die tabel opgenomen. Dat geldt bijvoorbeeld voor de maatregelen betreffende de indienstneming van gewezen stagiairs, die gedurende een beperkte periode recht geven op een verlaging van de sociale-zekerheidsbijdragen van de werkgevers, en de maatregelen met betrekking tot de indienstneming van een eerste werknemer (Plus-Een-Plan), die voorzien in een regressieve verlaging van de werkgeversbijdragen tijdens het kwartaal van de indienstneming en de twaalf daaropvolgende kwartalen.

Bovendien moet men voor ogen houden dat de inhoud van deze tabel van de sociale balans geregeld zal moeten worden aangepast naarmate oude bepalingen worden opgeheven en nieuwe bepalingen worden ingevoerd.

1. Aantal betrokken werknemers^{1 2}

Als een van de grote voordelen van de sociale balans geldt dat zij de enige bron is die een vrij volledig overzicht biedt van de mate waarin de bedrijven de federale maatregelen ter bevordering van de werkgelegenheid toepassen. Zo bevatten de RSZ-statistieken weliswaar exhaustieve gegevens over het aantal werknemers die in aanmerking

komen voor de maatregelen waar voor het bedrijf een financieel voordeel aan verbonden is, maar over andere banenplannen is geen informatie voorhanden. Uit een vergelijking met de RSZ-gegevens blijkt dat zowat 60 pct. van alle werknemers voor wie in 1996 lastenverminderingen werden toegekend, werkzaam zijn in de in deze studie geanalyseerde bedrijven.

In de sociale balans wordt voor elke maatregel afzonderlijk gevraagd hoeveel werknemers er bij betrokken zijn. Een werknemer die voor twee maatregelen in aanmerking komt (bijvoorbeeld «Maribel» en «lage lonen»), wordt derhalve tweemaal geteld. Om dergelijke dubbeltellingen te voorkomen, wordt een werknemer op wie meerdere maatregelen van toepassing zijn, slechts eenmaal opgenomen in rubriek 550 «totaal voor het boekjaar». De som van het aantal betrokken werknemers per maatregel (som van de rubrieken 400 tot en met 513) ligt 28 pct. hoger dan het aantal vermeld in rubriek 550. Dat komt er met andere woorden op neer dat er gemiddeld in ruim één geval op vier sprake zou zijn van een overlapping van maatregelen.

De betrokken werknemers behoren voornamelijk tot de categorieën «Maribel» en «lage lonen», waar respectievelijk 40 en 24,5 pct. van de werknemers voor in aanmerking kwamen. Beide maatregelen hebben tot gevolg dat de werkgeversbijdragen aan de sociale zekerheid worden verlicht zonder dat daar automatisch nieuwe arbeidsplaatsen uit voortvloeien. Doordat zij de prijs van de productiefactor arbeid drukken, dragen zij echter bij tot een arbeidsvriendelijker klimaat.

Bij de maatregelen met financieel voordeel waar een tewerkstellingsverplichting aan verbonden is, was in 1996 8,1 pct. van het totale aantal werknemers betrokken. Dit betekent niet dat, zonder die maatregelen, de werkgelegenheid 8,1 pct. lager zou hebben gelegen. Ook zonder die overheidsstimuli zou een deel van die nieuwe banen zijn gecreëerd. Het aandeel van die

¹ De personen vermeld in rubriek 506 «conventioneel bruggpensioen» zijn weliswaar niet meer ingeschreven in het personeelsregister, maar behoudens uitzonderingen (ondernemingen in moeilijkheden of in herstructurering) zouden zij in principe moeten vervangen zijn door uitkeringsgerechtigde volledig werklozen.

² In de sociale balans worden deze gegevens ook in voltijdse equivalenten gevraagd. Aangezien die gegevens weinig nieuwe elementen aan het licht brengen, worden zij in het kader van deze studie evenwel niet besproken.

TABEL 8 — MAATREGELEN TER BEVORDERING VAN DE WERKGELEGENHEID

	Betrokken werknemers in procenten van de totale werkgelegenheid in de sociale balansen ¹	Financieel voordeel in franken, per werknemer
Maatregelen waar een financieel voordeel aan verbonden is		
<i>Niet gebonden aan indienstnemingen</i>		
Maribel	40,0	22.098
Lage lonen	24,5	12.362
<i>Gebonden aan indienstnemingen</i>		
Tewerkstellingsakkoorden 1995-1996	8,1	
Banenplan ter bevordering van de tewerking van langdurig werklozen	5,7	74.241
Jongerenbanenplan	1,0	93.925
Bedrijfsplan	0,8	123.939
Bedrijfsplan	0,7	80.274
Andere maatregelen	6,4	
waarvan :		
Conventioneel brugpensioen	3,1	
Jongerenstage	1,5	
Opeenvolgende arbeidsovereenkomsten voor bepaalde duur	0,8	

Bron : NBB, sociale balansen 1996.

¹ Een werknemer die voor meer dan één maatregel in aanmerking komt, wordt meermaals geboekt.

« meevallereffecten » kan via de sociale balans niet worden achterhaald.

Een onderlinge vergelijking van het succes van de bewuste maatregelen moet met de nodige omzichtigheid gebeuren. Sommige maatregelen zijn nog niet zo lang van kracht, zodat hun effect op de arbeidsmarkt zich mogelijkerwijze nog niet ten volle doet gevoelen, terwijl andere stelsels intussen zijn afgeschaft. Het jongerenbanenplan is bijvoorbeeld vervangen door het banenplan ter bevordering van de tewerking van langdurig werklozen (dat in de rubriek « jongerenbanenplan » nog 0,8 pct. van de werknemers worden vermeld, komt doordat de aan dat plan verbonden financiële voordelen over meerdere jaren zijn gespreid).

Meer dan de helft van de banen die voortvloeien uit maatregelen waar een tewerkingverplichting aan verbonden is, waren te danken aan de tewerkingverplichting uit de periode 1995-1996. Dat zijn de akkoorden die recht geven op een sociale-bijdragevermindering van maximaal BEF 37.500 per kwartaal voor elke extra in dienst genomen werknemer (wet van 3 april 1995 houdende maatregelen ter bevordering van de tewerking).

De overige maatregelen, waar geen financieel voordeel of geen tewerkingverplichting aan

verbonden is, oogsten relatief weinig succes. In totaal waren er 6,4 pct. van het aantal werknemers bij betrokken.

2. Financiële voordelen

Uit een vergelijking met de RSZ-gegevens blijkt dat het totale bedrag aan lastenverminderingen die in het kader van de in de balans opgenomen maatregelen werden toegekend, voor zowat 45 pct. betrekking heeft op de in deze studie geanalyseerde bedrijven. Dat percentage ligt lager dan het aandeel van de in de personeelskosten vermelde bedragen in het totaal van de bezoldigingen in de bedrijven (52 pct.), wat te maken heeft met de iets minder sterke vertegenwoordiging van kleine bedrijven in het staal. Uit een opsplitsing naar bedrijfsgrootte blijkt immers dat het vooral kleinere bedrijven zijn die voordeel halen uit de lastenverminderingen.

De gemiddelde lastenverlaging per betrokkene is sterk verschillend al naar gelang de maatregelen. In het geval van « Maribel » en de « lage lonen », waar geen tewerkingverplichting aan verbonden is, bedroeg de lastenvermindering per betrokken werknemer gemiddeld respectievelijk BEF 22.098 en BEF 12.362.

TABEL 9 – FINANCIËEL VOORDEEL VERBONDEN AAN HET GEBRUIK VAN MAATREGELEN TER BEVORDERING VAN DE WERKGELEGENHEID : SECTORALE OPSPLITSING

(procenten van de loonkosten)

Particuliere sector	1,4
waarvan :	
Energie en water	0,1
Verwerkende nijverheid	1,7
Bouw en burgerlijke bouwkunde	1,6
Handel, reparaties, horeca	1,4
Vervoer en verkeer	1,9
Diensten aan ondernemingen en particulieren	1,3
Financiële dienstverlening	0,2
Verzekeringen	0,2
Gezondheid en maatschappelijke dienstverlening	0,8
Overheidsbedrijven	0,3
Geheel van de ondernemingen	1,2
p.m. Bedrijven met verkorte sociale balans	2,8
Bedrijven met volledige sociale balans	1,1

Bron : NBB, sociale balansen 1996.

Voor de categorieën waar wel een tewerkstellingsverplichting aan verbonden is, viel de gemiddelde tegemoetkoming per begunstigde in 1996 heel wat hoger uit : bij de tewerkstellingsakkoorden 1995-1996, bij de bedrijfsplannen en bij het banenplan ter bevordering van de tewerkstelling van langdurig werklozen ging het om jaarlijkse bedragen van BEF 74.000 à 94.000. In het geval van het jongerenbanenplan was er zelfs sprake van een

vermindering van de sociale bijdragen van de werkgevers ten belope van gemiddeld BEF 123.939 per rechthebbende. Door het degressieve karakter van sommige maatregelen zullen die gemiddelden jaar na jaar verminderen. Wegens het nogal geringe aantal betrokken werknemers bleven de totale lastenverminderingen in deze categorie vrij beperkt.

Voor de bedrijven uit de particuliere sector beliepen de totale lastenverminderingen in 1996 1,4 pct. van de personeelskosten. In de verwerkende nijverheid en in de branches « vervoer en verkeer » en « bouw en burgerlijke bouwkunde » lag, wat te verwachten was, het financiële voordeel boven het gemiddelde.

I. Opleiding van de werknemers

Dankzij de sociale balans is er voortaan relevante en gekwantificeerde informatie beschikbaar over de opleiding die de bedrijven hun werknemers aanbieden. Er wordt meer bepaald informatie verstrekt over het aantal werknemers die opleiding hebben genoten, over de opleidingsduur en over de kosten die eraan verbonden zijn.

Het gaat hierbij om zowel interne opleiding (indien de onderneming zelf de opleiding verzorgt, binnen of buiten de eigen lokalen, met eigen

TABEL 10 – OPLEIDING IN 1996

	Aantal betrokken werknemers (procenten van het gemiddelde totale personeelsbestand)	Aantal uren opleiding		Opleidingskosten	
		Gemiddelde per persoon die opleiding genoten heeft	Procenten van het totale aantal gewerkte uren	Gemiddelde per persoon die opleiding genoten heeft (in BEF)	Procenten van de totale personeelskosten
Particuliere sector	29,2	36	0,7	62.541	1,2
waarvan :					
Energie en water	43,9	58	1,6	128.499	2,0
Verwerkende nijverheid	36,5	39	0,9	60.211	1,3
Bouw en burgerlijke bouwkunde	6,6	33	0,2	73.199	0,4
Handel, reparaties, horeca	19,8	29	0,4	44.611	0,7
Vervoer en verkeer	19,8	27	0,3	40.971	0,6
Diensten aan ondernemingen en particulieren	23,1	28	0,5	49.840	0,8
Financiële dienstverlening	51,6	36	1,3	86.046	2,0
Verzekeringen	54,8	43	1,5	94.529	2,7
Gezondheid en maatschappelijke dienstverlening	34,2	16	0,4	71.415	2,3
Overheidsbedrijven	47,5	35	0,9	56.175	2,1
Geheel van de ondernemingen	31,4	33	0,7	62.829	1,3

Bron : NBB, sociale balansen 1996.

personeel als opleiders) als externe opleiding (wanneer de onderneming voor de opleiding, binnen of buiten de eigen lokalen, een beroep doet op externe middelen). De kosten van de opleiding worden in brede zin opgevat. Ze bevatten niet alleen de bezoldigingen van het eigen personeel dat de opleiding verstrekt of de voor de externe opleiding aangerekende kosten, maar ook de bezoldigingen van de werknemers in opleiding alsmede eventuele verplaatsings-, verblijfs- en uitrustingskosten (lokalen, meubilair, ...).

In de particuliere bedrijven genoot bijna 30 pct. van het personeelsbestand in 1996 een opleiding van gemiddeld ongeveer 1 week (36 uur). Dat stemt overeen met 0,7 pct. van het totale aantal in die bedrijven gewerkte uren. De gemiddelde kostprijs van een dergelijke opleiding bedroeg BEF 62.541 per persoon. In de veronderstelling dat het gemiddelde loon van de werknemers die opleiding volgen, overeenstemt met dat van het geheel van de werknemers in de particuliere sector, vertegenwoordigen de indirecte opleidingskosten, dat wil zeggen de bezoldigingen van de betrokken werknemers, bijna 60 pct. van de totale opleidingskosten.

Het totale bedrag dat in 1996 aan opleiding werd besteed, stemt overeen met gemiddeld 1,2 pct. van de loonkosten. Tussen de bedrijfstakken bestaan er terzake vrij grote verschillen die verband houden met hun specifieke eigenschappen (vereiste scholingsgraad, productencyclus) en met het verschillende tempo waarin zij evolueren. Zo vertegenwoordigen de opleidingskosten in de bouw slechts 0,4 pct. van de totale personeelskosten, terwijl zij in de verzekeringsfeer 2,7 pct. van de loonkosten uitmaken. In de branches waar relatief veel personeelsleden de kans krijgen opleiding te volgen, ligt de gemiddelde kostprijs per opleiding doorgaans ook hoger.

De bedrijven uit de sector «gezondheid en maatschappelijke dienstverlening» en de overheidsbedrijven hechten gemiddeld beschouwd nog meer belang aan opleiding. De uitgaven voor opleiding bedroegen er in 1996 ruim 2 pct. van de personeelskosten. Kenmerkend voor de sector «gezondheid en maatschappelijke dienstverlening» is de relatief korte gemiddelde opleidingsduur (16 uur), waarvan de prijs evenwel vrij hoog uitvalt. In de overheidsbedrijven volgde bijna één persoon op twee in 1996 een opleiding.

CS1				N	
NAT.	Datum van ontvangst door de NBB	Nr.	Blz.	L	CS1/1.

SOCIALE BALANS¹

- Volledig schema -

Naam van de onderneming : .....

Adres : ..... Nr. : ..... Bus : .....

Postnummer : ..... Gemeente : .....

BTW- of nationaal nummer van de onderneming² : .....

Omschrijving van de hoofdactiviteit van de onderneming : .....

Sociale balans met betrekking tot het boekjaar dat de periode dekt van .. / .. / .... tot .. / .. / ....

Contactpersoon van de onderneming

Naam : .....

Telefoon : .....

Telefax : .....

Handtekening
(naam en functie)

¹ Koninklijk besluit van 4 augustus 1996 met betrekking tot de sociale balans (Belgisch Staatsblad van 30 augustus 1996).

² Of inschrijvingsnummer bij de Balanscentrale. Dit nummer moet herhaald worden in de linker bovenhoek van elke bladzijde in het vak dat daartoe voorzien is.

SOCIALE BALANS

In voorkomend geval, het nummer waaronder de onderneming bij de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid ingeschreven is (RSZ - nummer) : .....

Nummers van de paritaire comités die voor de onderneming bevoegd zijn: ....

I. STAAT VAN DE TEWERKGESTELDE PERSONEN

A. WERKNEMERS INGESCHREVEN IN HET PERSONEELSREGISTER

	Codes	1. Voltijds (boekjaar)	2. Deeltijds (boekjaar)	3. Totaal (T) of totaal in voltijdse equivalenten (VTE) (boekjaar)	4. Totaal (T) of totaal in voltijdse equivalenten (VTE) (vorig boekjaar)
1. Tijdens het boekjaar en het vorige boekjaar					
Gemiddeld aantal werknemers	100	.....	.....	.....(VTE)	.....(VTE)
Aantal daadwerkelijk gepresteerde uren ...	101	.....	.....	.....(T)	.....(T)
Personeelskosten (in duizenden franken) .	102	.....	.....	.....(T)	.....(T)
Voordelen bovenop het loon (in duizenden franken)	103	xxxxxxxxxxxxxxxx	xxxxxxxxxxxxxxxx	.....(T)	.....(T)

2. Op de afsluitingsdatum van het boekjaar

	Codes	1. Voltijds	2. Deeltijds	3. Totaal in voltijdse equivalenten
a. Aantal werknemers ingeschreven in het personeelsregister	105	.....	.....	.....
b. Volgens de aard van de arbeidsovereenkomst				
Overeenkomst voor een onbepaalde tijd	110	.....	.....	.....
Overeenkomst voor een bepaalde tijd	111	.....	.....	.....
Overeenkomst voor een duidelijk omschreven werk	112	.....	.....	.....
Vervangingsovereenkomst	113	.....	.....	.....
c. Volgens het geslacht				
Mannen	120	.....	.....	.....
Vrouwen	121	.....	.....	.....
d. Volgens de beroepscategorie				
Directiepersoneel	130	.....	.....	.....
Bedienden	134	.....	.....	.....
Arbeiders	132	.....	.....	.....
Andere	133	.....	.....	.....

B. UITZENDKRACHTEN EN TER BESCHIKING VAN DE ONDERNEMING GESTELDE PERSONEN

Tijdens het boekjaar	Codes	1. Uitzendkrachten	2. Ter beschikking van de onderneming gestelde personen
Gemiddeld aantal tewerkgestelde personen	150	.....	.....
Aantal daadwerkelijk gepresteerde uren	151	.....	.....
Kosten voor de onderneming (in duizenden franken)	152	.....	.....

II. TABEL VAN HET PERSONEELSVEROLOP TIJDENS HET BOEKJAAR

A. INGETREDEN

a. Aantal werknemers die tijdens het boekjaar in het personeelsregister werden ingeschreven.....

b. Volgens de aard van de arbeidsovereenkomst

Overeenkomst voor een onbepaalde tijd .....

Overeenkomst voor een bepaalde tijd .....

Overeenkomst voor een duidelijk omschreven werk .....

Vervangingsovereenkomst .....

c. Volgens het geslacht en het studieniveau

Mannen : lager onderwijs .....

secundair onderwijs .....

hoger niet-universitair onderwijs .....

universitair onderwijs .....

Vrouwen : lager onderwijs .....

secundair onderwijs .....

hoger niet-universitair onderwijs .....

universitair onderwijs .....

Codes	1. Voltijds	2. Deeltijds	3. Totaal in voltijdse equivalenten
205	.....	.....	.....
210	.....	.....	.....
211	.....	.....	.....
212	.....	.....	.....
213	.....	.....	.....
220	.....	.....	.....
221	.....	.....	.....
222	.....	.....	.....
223	.....	.....	.....
230	.....	.....	.....
231	.....	.....	.....
232	.....	.....	.....
233	.....	.....	.....

B. UITGETREDEN

a. Aantal werknemers met een in het personeelsregister opgetekende datum waarop hun overeenkomst tijdens het boekjaar een einde nam .....

b. Volgens de aard van de arbeidsovereenkomst

Overeenkomst voor een onbepaalde tijd .....

Overeenkomst voor een bepaalde tijd .....

Overeenkomst voor een duidelijk omschreven werk .....

Vervangingsovereenkomst .....

c. Volgens het geslacht en het studieniveau

Mannen : lager onderwijs .....

secundair onderwijs .....

hoger niet-universitair onderwijs .....

universitair onderwijs .....

Vrouwen : lager onderwijs .....

secundair onderwijs .....

hoger niet-universitair onderwijs .....

universitair onderwijs .....

d. Volgens de reden van beëindiging van de overeenkomst

Pensioen .....

Brugpensioen .....

Afdanking .....

Andere reden .....

waarvan : het aantal werknemers dat als zelfstandige ten minste op halftijdse basis diensten blijft verlenen aan de onderneming .....

Codes	1. Voltijds	2. Deeltijds	3. Totaal in voltijdse equivalenten
305	.....	.....	.....
310	.....	.....	.....
311	.....	.....	.....
312	.....	.....	.....
313	.....	.....	.....
320	.....	.....	.....
321	.....	.....	.....
322	.....	.....	.....
323	.....	.....	.....
330	.....	.....	.....
331	.....	.....	.....
332	.....	.....	.....
333	.....	.....	.....
340	.....	.....	.....
341	.....	.....	.....
342	.....	.....	.....
343	.....	.....	.....
350	.....	.....	.....

III. STAAT OVER HET GEBRUIK VAN DE MAATREGELEN TEN GUNSTE VAN DE WERKGELEGENHEID TIJDENS HET BOEKJAAR

MAATREGELEN TEN GUNSTE VAN DE WERKGELEGENHEID

1. *Maatregelen met een financieel voordeel*¹

1.1. Bedrijfsplan	400 ²		
. Mannen	401		
. Vrouwen	402		
1.2. Jongerenbanenplan	403		
1.3. Lage lonen	404		
1.4. Tewerkstellingsakkoorden 1995-1996	405 ²		
. Mannen	406		
. Vrouwen	407		
1.5. Banenplan ter bevordering van de tewerkstelling van langdurig werklozen	408		
1.6. Maribel	409		
1.7. Herinschakelingsjobs (ouder dan 50 jaar)	410		
1.8. Conventioneel halftijds brugpensioen	411		
1.9. Volledige loopbaanonderbreking	412		
1.10. Vermindering van de arbeidsprestaties (deeltijdse loopbaanonderbreking)	413		

2. *Andere maatregelen*

2.1. Eerste - werkervaringscontract	500		
2.2. Ingroeibanen	501		
2.3. Jongerenstage	502		
2.4. Overeenkomsten werk - opleiding	503		
2.5. Leerovereenkomst	504		
2.6. Opeenvolgende arbeidsovereenkomsten voor een bepaalde tijd	505		
2.7. Conventioneel brugpensioen	506		

Aantal werknemers betrokken bij één of meerdere maatregelen ten gunste van de werkgelegenheid :

- totaal voor het boekjaar

550	.....	.....
-----	-------	-------

- totaal voor het vorige boekjaar

560	.....	.....
-----	-------	-------

Codes	Aantal betrokken werknemers		3. Financieel voordeel (in duizenden franken)
	1. Aantal	2. In voltijdse equivalenten	
400 ²	.....	.....	.....
401	.....	.....	.....
402	.....	.....	.....
403	.....	.....	.....
404	.....	.....	.....
405 ²	.....	.....	.....
406	.....	.....	.....
407	.....	.....	.....
408	.....	.....	.....
409	.....	.....	.....
410	.....	.....	.....
411	.....	.....	.....
412	.....	.....	.....
413	.....	.....	.....
500	.....	.....	.....
501	.....	.....	.....
502	.....	.....	.....
503	.....	.....	.....
504	.....	.....	.....
505	.....	.....	.....
506	.....	.....	.....

IV. INLICHTINGEN OVER DE OPLEIDINGEN VOOR DE WERKNEMERS TIJDENS HET BOEKJAAR

Totaal van de opleidingsinitiatieven ten laste van de werkgever

. Mannen	580		
. Vrouwen	581		

Codes	1. Aantal betrokken werknemers	2. Aantal gevolgde opleidingsuren	3. Kosten voor de onderneming (in duizenden franken)
580	.....	.....	.....
581	.....	.....	.....

¹ Financieel voordeel voor de werkgever met betrekking tot de titularis of diens plaatsvervanger.² De rubrieken 400 en 405 zijn de totalen voor de uitsplitsing over mannen en vrouwen (400 = 401 + 402 en 405 = 406 + 407).

MEDEDELINGEN

1. MONETAIR BELEID

Tariefwijziging van 9 oktober 1997

Rekening houdend met de verhoging van de rentetarieven in verschillende Europese landen, heeft de Nationale Bank van België besloten haar tarieven als volgt te wijzigen :

Centraal tarief	3,30 pct.	(+ 0,30 pct.)
Discontovoet	2,75 pct.	(+ 0,25 pct.)
Rentevoet van de voorschotten binnen de kredietlijnen	4,55 pct.	(+ 0,30 pct.)
Rentevoet van de voorschotten buiten de kredietlijnen	6,00 pct.	(-)
Rentevoet voor de creditsaldi :		
- gewone tranche	2,30 pct.	(+ 0,30 pct.)
- overschrijdingstranche	1,30 pct.	(+ 0,30 pct.)

De nieuwe tarieven zijn geldig vanaf vrijdag 10 oktober 1997.

2. EUROPEES MONETAIR INSTITUUT

Het gemeenschappelijke monetaire beleid in de derde fase : algemene documentatie met betrekking tot de monetaire-beleidsinstrumenten en -procedures van het ESCB

Het Europees Monetair Instituut (EMI) heeft op 23 september 1997 een verslag gepubliceerd onder de titel « *The single monetary policy in Stage Three : General documentation on ESCB monetary policy instruments and procedures* ». Het document beschrijft in detail de monetaire-beleidsinstrumenten en -procedures die het EMI heeft voorbereid en die het na de oprichting van de Europese Centrale Bank (ECB) ter beschikking van deze laatste zal stellen. De materie die in een eerder EMI-verslag « *Het gemeenschappelijke monetaire beleid in de derde fase : specificatie van het operationele kader* » (gepubliceerd op 10 januari 1997) is behandeld, wordt in dit rapport uitgediept en bijgewerkt.

Het nieuwe verslag is vooral bedoeld om de financiële instellingen de benodigde informatie te verschaffen teneinde zich te kunnen voorbereiden op deelname aan de monetaire-beleidsoperaties van het ESCB tijdens de derde fase van de EMU. In dat opzicht vermeldt het verslag eerst de criteria waaraan financiële instellingen moeten voldoen om in aanmerking te komen als tegenpartijen bij de monetaire-beleidsoperaties van het ESCB. Dan volgt een beschrijving van de verschillende soorten van open-markttransacties die het ESCB zou kunnen uitvoeren (basis-herfinancieringstransacties, langerlopende herfinancieringstransacties, « fine-tuning »-transacties en structurele transacties) en van twee permanente faciliteiten (de marginale beleningsfaciliteit en de deposito-faciliteit). Het verslag bevat een gedetailleerde beschrijving van de procedures betreffende de verschillende soorten van transacties. Voorts specificeert het de beleenbaarheidscriteria en de maatregelen ter beheersing van risico's die moeten worden toegepast voor de activa die beleenbaar zijn ten behoeve van de liquiditeitsverschaffende operaties van het ESCB. Ten slotte wordt het door het EMI uitgewerkte stelsel van reserveverplichtingen nader toegelicht.

Vergeleken met het EMI-verslag van januari 1997, gaat dit verslag meer bepaald dieper in op :

- de tender- en vereffeningprocedures en de procedures voor bilaterale transacties die moeten worden toegepast bij de open-markttransacties van het ESCB;
- de procedures inzake de toegang van de tegenpartijen tot de permanente faciliteiten en de procedures voor het afwickelen van transacties in het kader van de permanente faciliteiten;
- de beleenbaarheidscriteria, de maatregelen ter beheersing van risico's en de waarderingsprincipes die moeten worden toegepast op de activa die beleenbaar zijn ten behoeve van de liquiditeitsverschaffende operaties van het ESCB;
- de kenmerken van het stelsel van reserveverplichtingen van het ESCB;
- de maatregelen die moeten worden toegepast bij de overgang van de nationale monetaire-

beleidsvormen tijdens de tweede fase op het gemeenschappelijke monetaire beleid tijdens de derde fase.

Er zij opgemerkt dat de definitieve beslissing omtrent het operationele kader voor het gemeenschappelijke monetaire beleid genomen zal worden door de Raad van Bestuur van de ECB, na haar oprichting. Het staat die Raad van Bestuur vrij niet alle beschikbare opties te benutten of de in dit verslag voorgestelde instrumenten en procedures in bepaalde opzichten te wijzigen.

Belangstellenden kunnen een exemplaar van dit verslag bestellen bij de Nationale Bank van België, Dienst Documentatie, de Berlaimontlaan 14, 1000 Brussel (tel. : 02/221.20.41 ; fax : 02/221.30.42) of rechtstreeks bij het Europees Monetair Instituut, Persbureau, Kaiserstrasse 29, D-60311 Frankfurt am Main (fax : 0049 69/27.227.404).

Tweede voortgangsrapport over het TARGET-project

Het Europees Monetair Instituut (EMI) heeft op 16 september 1997 een verslag gepubliceerd met de titel «*Second Progress Report on the TARGET Project*».

Dit rapport verschaft informatie over de voortgang die recentelijk is geboekt met betrekking tot de diverse organisatorische aspecten en de technische implementatie van het TARGET-systeem, het «*real time*» brutovereffeningssysteem voor grensoverschrijdende betalingen met grote bedragen in euro in de derde fase van de Economische en Monetaire Unie (EMU). Het rapport weidt uit over en actualiseert de informatie van twee eerder gepubliceerde rapporten, «*The TARGET system*» (uitgebracht in mei 1995) en «*The First Progress Report on the TARGET Project*» (uitgebracht in augustus 1996).

Het rapport verschaft meer bepaald supplementaire informatie omtrent : 1) openingsuren ; 2) het tarievenbeleid en 3) de levering van vereffeningdiensten aan nettovereffeningssystemen. Bij het EMI en de nationale centrale banken zijn op vraag van geïnteresseerden tevens een bijgewerkte versie van bepaalde technische bijlagen («*Interlinking Specification*», «*Data Dictionary*» en «*Minimum common performance features of RTGS*

systems within TARGET») en een technische bijlage betreffende de einddagprocedures in TARGET beschikbaar.

De referentietijd van TARGET zal de «*Europese Centrale Bank (ECB)*»-tijd zijn, d.w.z. de tijd van de plaats waar de ECB gevestigd is. TARGET zal normaliter geopend zijn tussen 7 en 18 uur ECB-tijd, maar de nationale centrale banken (NCBs) zou enige flexibiliteit kunnen worden toegestaan om hun nationaal real time gross settlement (RTGS) systeem vroeger te openen voor binnenlandse doeleinden.

Naast zaterdagen en zondagen, zal TARGET twee gemeenschappelijke sluitingsdagen hebben : Kerstmis en Nieuwjaar. Op alle andere dagen zal het TARGET-systeem geopend zijn, hoewel de NCBs enige flexibiliteit zal worden toegestaan om hun nationaal systeem te sluiten op nationale feestdagen, indien de wet dat zou vereisen of indien de bankgemeenschap dat wenst.

Met betrekking tot het tarievenbeleid van TARGET is overeengekomen dat voor grensoverschrijdende TARGET-transfers een gemeenschappelijke transactieprijs zal worden aangerekend, gebaseerd op het principe van volledige kostendekking en in overeenstemming met de concurrentiepolitiek van de EU. Het tarief zal worden bepaald binnen een interval van 1,5 tot 3 euro. Het exacte tarief zal worden vastgelegd door de Raad van bestuur van de ECB.

De ECB zal in de derde fase vereffeningfaciliteiten aanbieden aan het EBA Clearing Systeem. De NCBs zullen in hun boeken eveneens een vereffeningrekening ten behoeve van de EBA kunnen openen.

De testfase van TARGET is gestart midden juni 1997, iets vooruit op het schema ; de simulatiefase zal starten in juli 1998.

Een exemplaar van dit rapport kan worden aangevraagd bij de Nationale Bank van België, dienst Giraal geldverkeer, de Berlaimontlaan 14, 1000 Brussel (fax : 02/221.31.03). Het is eveneens verkrijgbaar bij het EMI op het volgende adres :

Europees Monetair Instituut
Persdienst, Kaiserstrasse 29
D-60311 Frankfurt am Main
(fax : 0049 69/27.227.404)

Bijgewerkte publicatie van augustus 1997 over de juridische convergentie

Het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap verplicht de EU-lidstaten ervoor te zorgen dat hun nationale wetgeving, met inbegrip van de statuten van hun respectieve centrale banken, verenigbaar is met de Verdragsbepalingen inzake de derde fase van de Monetaire Unie. Het EMI heeft over de aanpassing van de nationale wetgeving reeds verslag uitgebracht in zijn Convergentieverlagen van november 1995 (opgesteld overeenkomstig artikel 7 van zijn statuten) en november 1996 (opgemaakt overeenkomstig artikel 109j (1) van het Verdrag), waarin vooral aandacht wordt besteed aan de aanpassing van de statuten van de nationale centrale banken. In het licht van de lopende initiatieven tot aanpassing van de wetgeving van de lidstaten heeft het EMI thans een bijgewerkte versie uitgebracht van de informatie over de juridische

convergentie, waarin de tot augustus 1997 geboekte vooruitgang wordt behandeld. Sindsdien is in sommige lidstaten verder wetgevend werk aangevat, dat in deze nieuwe publicatie nog niet kon worden toegelicht.

In België kan de bijgewerkte versie worden aangevraagd op het volgende adres : Nationale Bank van België, Dienst Documentatie, de Berlaimontlaan 14, 1000 Brussel (tel. : 02/221.20.41; fax : 02/221.30.42). Zij kan ook worden verkregen bij de Persdienst van het Europees Monetair Instituut, Kaiserstrasse 29, D-60311 Frankfurt am Main (fax : 0049 69/27.227.404).

In het voorjaar van 1998 zal het EMI over de economische en de juridische convergentie rapporteren in het verslag dat het op grond van artikel 109j (1) van het Verdrag dient uit te brengen.

Mededelingen afgesloten op 30 november 1997.

Drukkerij
Van de Nationale Bank van België
De Berlaimontlaan 14 - 1000 Brussel
De Departementschef
Marc Salade

